

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
ОДЕСЬКИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра управління, фінансів та адміністрування

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри _____
(підпис)

к.е.н., доцент кафедри
Мінакова Олена Олександрівна
(вчене звання, науковий ступінь, ПІБ)

« ____ » _____ 2026р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
на тему: «Забезпечення розвитку інноваційного потенціалу
підприємства»**

Виконав:

студент групи ІН18-9-22-Б1УБ(4,0д)
(шифр групи)

Освітньої програми: «Менеджмент»

Спеціальності: 073 Менеджмент

(код і найменування спеціальності)

Стоянов Віталій Петрович

(ПІБ студента)

(підпис студента)

Керівник: д.е.н., доцент, професор кафедри

Казарян Генріх Генріхович

(вчене звання, науковий ступінь, ПІБ)

(підпис наукового керівника)

2026 р.

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩІЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

Одеський інститут

Кафедра управління, фінансів та адміністрування

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) рівень

Спеціальність: 073 Менеджмент

Освітня програма: «Менеджмент»

«Затверджую»

Завідувач кафедри _____

(підпис)

к.е.н., доцент кафедри Мінакова О.О.

(вчене звання, науковий ступінь, ППБ)

« ____ » _____ 2026р.

Завдання

на кваліфікаційну роботу студента

Стоянова Віталія Петровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи «Забезпечення розвитку інноваційного потенціалу підприємства»

2. Керівник кваліфікаційної роботи: д.е.н., доцент, професор кафедри Казарян Г.Г.

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи на попередній захист:

Травень 2026 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (рекомендовані науковим керівником та відповідним методичним забезпеченням /окремі аспекти роботи, обсяги роботи/)

Вихідними даними для виконання кваліфікаційної роботи є:

- законодавчі та нормативно-правові акти України у сфері інноваційної діяльності, розвитку підприємництва та аграрного виробництва;

- наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з питань формування та розвитку інноваційного потенціалу підприємства;

- статистичні матеріали Державної служби статистики України, аналітичні звіти міжнародних організацій щодо інноваційного розвитку економіки;

- фінансова та статистична звітність підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС» за 2021–2025 роки;

- внутрішні документи підприємства (бухгалтерська звітність, виробничі показники, кадрові дані, інформація про матеріально-технічні ресурси);

- методичні рекомендації щодо оцінювання інноваційного потенціалу підприємства, аналізу фінансового стану та визначення економічної ефективності інвестиційних проєктів;

- результати власних розрахунків і досліджень автора, виконаних у процесі підготовки кваліфікаційної роботи.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи необхідно:

- дослідити теоретичні засади формування та розвитку інноваційного потенціалу підприємства;

- проаналізувати сучасний стан інноваційного розвитку економіки України;

- здійснити оцінювання фінансово-економічного стану та інноваційного потенціалу підприємства;

- визначити основні фактори, що впливають на розвиток інноваційної діяльності підприємства;
- розробити інноваційний проєкт розвитку підприємства;
- оцінити економічну ефективність запропонованого інноваційного проєкту;
- обґрунтувати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства.

У кваліфікаційній роботі використано сучасні методи економічного аналізу, фінансових розрахунків та оцінювання інноваційної діяльності підприємства. Наведено аналітичні матеріали, розрахункові показники, таблиці та графічні матеріали, які відображають результати комплексного дослідження рівня розвитку інноваційного потенціалу підприємства, ефективності використання його ресурсів та фінансово-економічного стану. Особливу увагу приділено обґрунтуванню інноваційних заходів щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства, впровадженню сучасних технологій виробництва та оцінюванню економічної ефективності інноваційного проєкту.

Отримані результати дослідження дозволили визначити основні напрями вдосконалення системи управління інноваційним розвитком підприємства, підвищення ефективності використання його виробничого потенціалу та забезпечення стабільного функціонування в умовах сучасних економічних викликів.

Обсяг кваліфікаційної роботи становить 75 сторінок друкованого тексту.

4. Необхідний графічний та аналітичний матеріал за темою дослідження у 22 таблицях та 6 рисунках.

5. Календарний план виконання кваліфікаційної роботи

№	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строки виконання		Примітки
		Планові	Фактичні	
1.	Збір та опрацювання наукових джерел і нормативно-правової бази	грудень 2025	грудень 2025	Проведено аналіз літератури
2.	Вступ	січень 2026	січень 2026	Узгоджено з науковим керівником
3.	Розділ 1 Концептуальні та теоретичні основи формування і розвитку інноваційного потенціалу підприємства	січень 2026	січень 2026	Теоретична частина завершена
4.	Розділ 2 Оцінка та аналіз рівня розвитку інноваційного потенціалу підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»	лютий 2026	лютий 2026	Проведено аналітичні розрахунки
5.	Розділ 3. Формування та обґрунтування напрямів підвищення інноваційного потенціалу підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»	березень 2026	березень 2026	Розроблено практичні пропозиції
6.	Висновки	квітень 2026	квітень 2026	Сформовано підсумки дослідження
7.	Оформлення списку використаних джерел	квітень 2026	квітень 2026	Перевірено відповідність вимогам
8.	Подання роботи на перевірку науковому керівнику	квітень 2026	квітень 2026	Роботу подано
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	травень 2026	травень 2026	Допуск до захисту

АНОТАЦІЯ

Стоянов Віталій Петрович. *«Забезпечення розвитку інноваційного потенціалу підприємства» - Рукопис.*

Кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» - Одеський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП». Одеса, 2026.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю формування та розвитку інноваційної моделі економіки, яка виступає ключовим чинником забезпечення стійкого економічного зростання держави та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в умовах глобальних викликів. Інноваційні процеси сприяють структурній модернізації національної економіки, підвищенню продуктивності праці, розвитку високотехнологічних секторів та посиленню позицій підприємств на внутрішньому і міжнародному ринках.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних положень, проведення оцінки рівня інноваційного потенціалу підприємства та розроблення практичних рекомендацій щодо його підвищення.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема аналіз і синтез, порівняння, економіко-статистичні методи, методи системного підходу, а також інструменти обробки та узагальнення інформації.

Ключові слова: *інноваційний потенціал, інноваційний розвиток підприємства, економічна ефективність, інвестиційний проєкт, конкурентоспроможність, фінансово-економічний аналіз, аграрне підприємство.*

ANNOTATION

Vitalii P. Stoianov. *«Ensuring the Development of the Enterprise's Innovative Potential» — Manuscript.*

Qualification thesis for obtaining the educational qualification level of Bachelor — Odesa Institute of PJSC "Higher Educational Institution "IAPM" (Interregional Academy of Personnel Management). Odesa, 2026.

The relevance of the research topic is обусловлена the necessity to form and develop an innovation-driven model of the economy, which acts as a key factor in ensuring sustainable economic growth of the state and enhancing the competitiveness of business entities under conditions of global challenges. Innovation processes contribute to the structural modernization of the national economy, increase labor productivity, promote the development of high-tech sectors, and strengthen the positions of enterprises in both domestic and international markets.

The purpose of the qualification thesis is to generalize theoretical provisions, assess the level of the enterprise's innovative potential, and develop practical recommendations for its improvement.

In the course of the research, general scientific and special methods were used, including analysis and synthesis, comparison, economic and statistical **methods**, system approach methods, as well as tools for processing and summarizing information.

Key words: *innovative potential, enterprise innovative development, economic efficiency, investment project, competitiveness, financial and economic analysis, agricultural enterprise.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1	
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1 Сутність та еволюція наукових підходів до формування інноваційного потенціалу підприємства	9
1.2 Методичні засади та інструментарій оцінювання інноваційного потенціалу підприємства	20
1.3 Сучасні тенденції та оцінювання рівня інноваційного розвитку економіки України в умовах трансформаційних змін	27
РОЗДІЛ 2	
ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ РІВНЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ОБРІЙ-МТС»	34
2.1 Організаційно-економічна характеристика та особливості функціонування підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»	34
2.2 Аналіз фінансово-економічних складових інноваційного потенціалу підприємства	42
2.3 Комплексна діагностика та оцінювання рівня розвитку інноваційного потенціалу підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»	47
РОЗДІЛ 3	
ФОРМУВАННЯ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ОБРІЙ-МТС»	53
3.1 Обґрунтування інвестиційної ефективності інноваційного проєкту з виращування руколи в умовах закритого ґрунту	53
3.2 Оцінювання економічної ефективності інноваційного проєкту та визначення його інвестиційної привабливості	58
3.3 Розроблення організаційно-економічних заходів щодо підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства	62
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю формування та розвитку інноваційної моделі економіки, яка виступає ключовим чинником забезпечення стійкого економічного зростання держави та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в умовах глобальних викликів. Інноваційні процеси сприяють структурній модернізації національної економіки, підвищенню продуктивності праці, розвитку високотехнологічних секторів та посиленню позицій підприємств на внутрішньому і міжнародному ринках.

У сучасних умовах цифровізації економіки, інтеграції України до європейського економічного простору та необхідності відновлення економічного потенціалу держави особливого значення набуває здатність підприємств ефективно використовувати інновації як інструмент адаптації до нестабільного зовнішнього середовища. Інноваційна діяльність забезпечує створення нових продуктів, впровадження сучасних технологій, оптимізацію виробничих процесів та підвищення ефективності управління ресурсами. Саме інноваційність дедалі більше визначає конкурентні переваги підприємств і виступає передумовою їх довгострокового розвитку.

Перехід до економіки знань та формування постіндустріального суспільства обумовлюють зміщення акцентів із традиційних виробничих факторів на інтелектуальні ресурси, інформаційні технології та творчий потенціал працівників. У цих умовах розвиток інноваційного потенціалу підприємства стає одним із головних напрямів підвищення ефективності господарської діяльності та забезпечення економічної стійкості. Водночас посилення конкуренції, швидке оновлення технологій і зростання вимог до якості продукції зумовлюють необхідність системного підходу до управління інноваційними процесами.

Проблематика формування та розвитку інноваційного потенціалу підприємств досліджується багатьма українськими та зарубіжними науковцями, які розглядають питання інноваційного розвитку, управління

ресурсами, інвестиційної діяльності та підвищення ефективності функціонування суб'єктів господарювання. Разом з тим, у сучасних умовах трансформації економіки України, відновлення виробничої інфраструктури та впровадження новітніх технологій виникає потреба у вдосконаленні методичних підходів до оцінювання інноваційного потенціалу підприємств, визначенні резервів його підвищення та розробці практичних механізмів стимулювання інноваційної активності.

Отже, необхідність поглибленого дослідження теоретичних та прикладних аспектів розвитку інноваційного потенціалу підприємства, а також розробки ефективних управлінських рішень щодо його використання підтверджує актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи.

Об'єктом дослідження є процеси формування та розвитку інноваційного потенціалу підприємства.

Предметом дослідження виступають теоретичні, методичні та прикладні аспекти забезпечення розвитку інноваційного потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних положень, проведення оцінки рівня інноваційного потенціалу підприємства та розроблення практичних рекомендацій щодо його підвищення.

Для досягнення поставленої мети визначено такі основні завдання дослідження:

- дослідити теоретичні засади формування інноваційного потенціалу підприємства та уточнити зміст ключових економічних категорій;
- розглянути методичні підходи до оцінювання інноваційного потенціалу підприємства;
- проаналізувати сучасний стан інноваційного розвитку економіки України;
- надати загальну організаційно-економічну характеристику підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС» як об'єкта дослідження;
- здійснити оцінювання складових інноваційного потенціалу

підприємства;

- провести комплексний аналіз рівня інноваційного потенціалу підприємства з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів;
- обґрунтувати доцільність реалізації інноваційного проєкту на підприємстві;
- визначити перспективні напрями розвитку інноваційного потенціалу підприємства та сформулювати практичні рекомендації щодо їх впровадження.

Методологічну основу дослідження становлять сучасні наукові підходи до управління інноваційною діяльністю підприємств, економічного аналізу та стратегічного планування. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема аналіз і синтез, порівняння, економіко-статистичні методи, методи системного підходу, а також інструменти обробки та узагальнення інформації.

Інформаційну базу дослідження сформували офіційні статистичні дані органів державної влади України, фінансова та управлінська звітність підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС», а також результати власних аналітичних розрахунків.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у вдосконаленні теоретичних та методичних підходів до оцінювання інноваційного потенціалу підприємства та визначенні можливостей його підвищення за рахунок ефективного використання ресурсів і впровадження інноваційних рішень.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробленні конкретних рекомендацій щодо розвитку інноваційного потенціалу підприємства, які можуть бути використані у діяльності ТОВ «ОБРІЙ-МТС» для підвищення ефективності виробництва, розширення напрямів діяльності та зміцнення конкурентних позицій на ринку.

Структура кваліфікаційної роботи включає вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та еволюція наукових підходів до формування інноваційного потенціалу підприємства

У сучасному світовому господарстві відбуваються глибокі трансформаційні процеси, пов'язані з переходом до економіки знань, де ключову роль відіграють інтелектуальні ресурси, інноваційні технології та креативний потенціал людського капіталу. Саме інновації, наукові досягнення та цифрові рішення дедалі більше визначають темпи економічного розвитку, структуру виробництва та конкурентні позиції підприємств на глобальному ринку [9]. У нових умовах господарювання успішність діяльності підприємства значною мірою залежить від його здатності генерувати нові ідеї, адаптувати сучасні технології та впроваджувати інноваційні рішення у виробничу та управлінську практику.

Особливої актуальності питання розвитку інноваційного потенціалу набуває в умовах сучасної економіки України, яка функціонує в середовищі підвищених ризиків, необхідності післявоєнного відновлення виробничої інфраструктури та інтеграції до європейського економічного простору. За таких обставин інноваційність стає не лише фактором підвищення ефективності діяльності підприємства, а й важливим інструментом забезпечення його стійкості, адаптивності та довгострокової конкурентоспроможності.

У науковій літературі та практиці господарювання все ширше використовуються такі поняття, як «інноваційна економіка», «економіка знань», «інноваційна діяльність», «інноваційний розвиток», «креативна індустрія», «інформаційна економіка» та «інноваційний потенціал». Ці категорії відображають сучасні тенденції розвитку економічних систем та

характеризують процес переходу від ресурсно-орієнтованої моделі господарювання до інноваційно орієнтованої економіки [16]. При цьому науковці підкреслюють, що зазначені поняття мають спільні риси, але відрізняються за змістом, функціональним призначенням і сферою застосування.

Важливою характеристикою інноваційної економіки є її спрямованість на систематичне створення та впровадження нових знань, технологій і управлінських рішень, які забезпечують економічний результат та формують конкурентні переваги підприємства. У цьому контексті інноваційна діяльність розглядається як сукупність організаційно-економічних відносин, пов'язаних із використанням результатів наукових досліджень і розробок, їх практичним впровадженням та комерціалізацією [4; 16; 19].

У наукових дослідженнях протягом тривалого часу поняття «інновація» та «нововведення» часто трактувалися як ідентичні за змістом. Проте сучасні підходи до їх визначення свідчать про більш складний характер цих категорій. Незважаючи на різноманітність наукових трактувань, більшість дослідників погоджуються, що інновації характеризуються новизною, практичною значущістю, можливістю широкого використання та здатністю забезпечувати економічний або соціальний ефект від їх впровадження. У загальному розумінні інновації розглядаються як процес цілеспрямованого оновлення діяльності підприємства шляхом впровадження нових технологічних, організаційних або управлінських рішень.

У науковій теорії сформувалися два основні підходи до трактування сутності інновацій — процесний та результативний. Представники процесного підходу розглядають інновації як безперервний процес створення, розроблення та впровадження нових ідей у практичну діяльність підприємства, що забезпечує підвищення ефективності його функціонування. З позиції результативного підходу інновації визначаються як кінцевий результат інноваційної діяльності, який проявляється у створенні нової продукції, технології або організаційного рішення, що має економічну цінність та здатність задовольняти потреби ринку.

Вагомий внесок у розвиток теорії інновацій здійснили зарубіжні економісти, які досліджували закономірності інноваційного розвитку та його вплив на економічне зростання. Зокрема, Й. Шумпетер визначав інновації як нові комбінації факторів виробництва, що виникають у результаті підприємницької ініціативи та сприяють структурним змінам у господарській системі [30]. Він підкреслював, що саме підприємці-новатори виступають рушійною силою економічного розвитку, оскільки впровадження інновацій забезпечує якісні перетворення в економіці та створює передумови для формування нових ринків і галузей.

Подальший розвиток інноваційної теорії пов'язаний із дослідженням циклічності економічних процесів та ролі інновацій у забезпеченні економічного зростання. Вчені довели, що впровадження нових технологій і технологічних рішень сприяє подоланню економічних криз, підвищенню продуктивності виробництва та формуванню нових конкурентних переваг підприємств (табл.1.1).

Таблиця 1.1

**Системна класифікація рівнів формування та реалізації
інноваційного потенціалу економічної системи**

Рівень функціонування	Сутність та специфіка прояву
1	2
Макрорівень	Відображає здатність держави та національної економіки забезпечувати створення, поширення та використання інноваційних продуктів, технологій і послуг, які підвищують конкурентоспроможність країни у світовому економічному просторі. Результативність інноваційної діяльності на цьому рівні визначається ефективністю державної політики у сфері науки та інновацій, рівнем технологічного розвитку, інтенсивністю інвестицій у дослідження і розробки, розвитком інноваційної інфраструктури та формуванням сприятливого середовища для підприємницької активності.
Мезорівень	Характеризує інноваційний розвиток окремих секторів економіки, галузей або регіонів, де формуються спеціалізовані виробничі та наукові об'єднання, інноваційні кластери та регіональні інноваційні системи. На цьому рівні забезпечується координація взаємодії між підприємствами, науковими установами та органами влади, що сприяє створенню та впровадженню нових технологічних рішень, адаптації інновацій до потреб ринку та підвищенню конкурентоспроможності продукції на національному і міжнародному рівнях.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Мікрорівень	Визначає інноваційні можливості конкретного підприємства або організації щодо створення, освоєння та реалізації нових продуктів, технологій і методів управління. Основна увага приділяється ефективному використанню ресурсів, розвитку інтелектуального потенціалу персоналу, удосконаленню виробничих процесів та впровадженню сучасних управлінських підходів. Реалізація інновацій на цьому рівні сприяє підвищенню продуктивності праці, покращенню якості продукції та забезпеченню стійкої позиції підприємства на конкурентному ринку.
Нанорівень	Охоплює інноваційну активність окремої особи, яка виступає носієм знань, навичок та творчого потенціалу. На цьому рівні важливими є здатність до генерації нових ідей, готовність до освоєння сучасних технологій, розвиток креативного мислення та ініціативність у впровадженні інноваційних рішень. Інноваційна поведінка індивіда формує основу для розвитку організацій, галузей і економіки загалом, забезпечуючи безперервність інноваційних процесів у суспільстві.

Джерело: сформовано автором на основі [6; 12; 23]

Оцінювання рівня інноваційності виступає важливим інструментом аналізу розвитку соціально-економічних систем та визначення перспектив їх модернізації. Такий аналіз дає змогу виявити сильні та слабкі сторони інноваційного середовища, визначити потенціал економічного зростання та сформулювати ефективні управлінські рішення щодо стимулювання інноваційної активності як на національному, так і на регіональному рівнях. Для комплексної оцінки інноваційного розвитку необхідно враховувати сукупність взаємопов'язаних факторів, які формують основу інноваційної системи та визначають її результативність [15].

Одним із ключових елементів інноваційного розвитку є людський капітал, який характеризується рівнем освіти населення, професійною підготовкою, наявністю спеціалізованих знань і практичних навичок. Саме кваліфіковані кадри забезпечують здатність економічної системи сприймати нові технології, генерувати інноваційні ідеї та реалізовувати їх у виробничій діяльності. Не менш важливим чинником виступає розвиток науково-технологічного потенціалу, що включає функціонування дослідницьких установ, інноваційних підприємств та наукових центрів, які створюють передумови для появи нових технологічних рішень.

Суттєву роль у формуванні інноваційного середовища відіграє інноваційна інфраструктура, яка охоплює мережу наукових установ, технологічних парків, бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій та інших організацій, що забезпечують підтримку інноваційної діяльності. Ефективне функціонування такої інфраструктури сприяє прискоренню процесів комерціалізації наукових розробок, розширенню можливостей співпраці між наукою і бізнесом та підвищенню ефективності використання інтелектуального потенціалу.

Важливим компонентом інноваційного розвитку є фундаментальні наукові дослідження, результати яких формують базу для створення нових технологій, матеріалів і виробничих процесів. Саме фундаментальні дослідження забезпечують довгострокову конкурентоспроможність економіки та створюють основу для технологічного прориву в стратегічно важливих галузях. Водночас ефективність інноваційної діяльності значною мірою залежить від обсягу інвестиційних ресурсів, спрямованих на фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, модернізацію виробництва та впровадження сучасних технологій.

Окремої уваги заслуговує процес технологічного обміну, який передбачає передачу знань, технологій і досвіду між підприємствами, науковими установами та державними органами. Розвиток механізмів трансферу технологій сприяє поширенню інновацій, підвищенню продуктивності праці та інтеграції національної економіки у світовий інноваційний простір. У сучасних умовах особливого значення набувають також соціальні та екологічні аспекти інноваційної діяльності, які визначають її вплив на якість життя населення, рівень зайнятості, стан навколишнього природного середовища та забезпечення сталого розвитку суспільства.

Для кількісного вимірювання рівня інноваційного розвитку застосовується система показників, що відображає ефективність впровадження нововведень та їх вплив на результати економічної діяльності. До таких показників, зокрема, належать частка інноваційної продукції у загальному обсязі виробництва, рівень інноваційної активності підприємств, а також

показники економічного зростання, які формуються під впливом використання нових технологій і методів організації виробництва [3].

Таким чином, комплексна оцінка інноваційності дозволяє визначити рівень розвитку інноваційної системи, виявити резерви її вдосконалення та сформулювати стратегічні напрями подальшого розвитку економіки. Результати такого оцінювання можуть бути використані для розроблення державної політики у сфері інновацій, планування інвестиційної діяльності підприємств і підвищення ефективності використання науково-технологічного потенціалу, що зумовлює необхідність системного аналізу індикаторів інноваційного розвитку (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Система показників комплексного оцінювання рівня інноваційного розвитку економічної системи

Функціональний компонент	Оціночні параметри та показники
1	2
Людський потенціал	Кількість фахівців, залучених до виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (у розрахунку на 10 000 зайнятих); співвідношення між чисельністю осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, та кількістю працевлаштованих спеціалістів; частка працівників із науковими ступенями у загальній чисельності персоналу дослідницьких організацій; обсяг фінансових ресурсів, спрямованих на підготовку та підвищення кваліфікації кадрів для інноваційної діяльності (млн грн).
Науково-дослідницька база та інноваційні розробки	Кількість створених новітніх технологічних рішень; рівень винахідницької активності (кількість поданих патентних заявок на 10 000 населення); загальний обсяг фінансування наукових досліджень і розробок (млн грн); витрати на розроблення інноваційних продуктів, послуг і технологічних процесів; частка витрат на дослідження і розробки у валовому внутрішньому продукті (%).
Розроблення та впровадження технологічних новацій	Кількість сучасних технологій, інтегрованих у виробничі процеси; обсяг фінансування технологічних інновацій (млн грн); інвестиції у придбання ліцензій, патентів та прав інтелектуальної власності (млн грн); співвідношення між кількістю виданих патентів і поданих заявок (%); рівень інноваційної активності підприємств (%).
Ефективність інноваційної діяльності	Частка впроваджених інноваційних рішень у загальному обсязі розроблених (%); питома вага інноваційної продукції у структурі реалізованих товарів і послуг (%); частка доходу від інноваційної продукції у загальному обсязі реалізації підприємств (%); валовий внутрішній продукт на одну особу населення (грн).

1	2
Інституційне середовище інноваційної діяльності	Частка підприємств і організацій, які здійснюють впровадження інновацій (%); кількість установ, що беруть участь у спільних науково-дослідних проєктах; число освітніх і наукових організацій, які здійснюють підготовку наукових кадрів; кількість навчальних закладів, що забезпечують підготовку фахівців для інноваційного сектору економіки.
Фінансово-інвестиційне забезпечення інновацій	Частка іноземних інвестицій у структурі фінансування інноваційних процесів (%); питома вага власних коштів підприємств у загальних витратах на інновації (%); обсяг державної фінансової підтримки інноваційної діяльності (%); фінансування інноваційних проєктів за рахунок місцевих бюджетів (%); частка альтернативних джерел фінансування у структурі інноваційних витрат (%); обсяг інвестицій в основний капітал на одну особу населення (тис. грн).
Система трансферу технологій та міжнародної співпраці	Частка інноваційної продукції у загальному обсязі експорту товарів і послуг (%); кількість міжнародних дослідницьких і технологічних проєктів; загальний обсяг фінансування розвитку технологій (млн грн); кількість придбаних сучасних технологічних рішень і програмних продуктів; кількість технологій та програмних розробок, переданих іншим суб'єктам господарювання.
Соціально-економічні умови розвитку інновацій	Середня очікувана тривалість життя населення (роки); співвідношення доходів населення до рівня прожиткового мінімуму (%); середньомісячний дохід на одну особу (тис. грн); рівень безробіття серед економічно активного населення (%); частка зайнятого населення у загальній чисельності працездатних осіб (%).
Екологічні показники інноваційного розвитку	Обсяг забруднених стічних вод, що скидаються у природні водойми (млн м ³); частка утилізованих або знешкоджених шкідливих речовин у загальному обсязі викидів (%); обсяг екологічних платежів за перевищення встановлених норм забруднення (млн грн); кількість викидів шкідливих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел (тис. тонн).

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Таким чином, результати сучасних наукових досліджень свідчать, що ефективність економічних реформ і структурних перетворень значною мірою залежить від орієнтації держави та суб'єктів господарювання на інноваційний тип розвитку. Саме інноваційна модель господарювання забезпечує формування довгострокових конкурентних переваг, підвищення продуктивності праці та зміцнення позицій підприємств у конкурентному середовищі. Важливою передумовою створення нових товарів і послуг є наявність достатнього рівня інноваційного потенціалу, який розглядається не лише як сукупність доступних ресурсів, але і як здатність підприємства раціонально використовувати наявні можливості, ефективно реалізовувати

інноваційні ідеї та досягати стратегічних цілей розвитку. Більшість науковців дотримуються позиції, що дослідження інноваційного потенціалу доцільно здійснювати з позицій ресурсного підходу, водночас у науковій літературі обґрунтовується доцільність застосування також структурного та процесного підходів до його аналізу [7].

Слід зазначити, що категорії «креативний потенціал» та «інноваційний потенціал» тісно взаємопов'язані між собою, проте не є тотожними за змістом. Інноваційний потенціал охоплює широкий спектр ресурсів і можливостей, які можуть бути використані для розроблення та впровадження нових технологій, продуктів або управлінських рішень. Водночас креативний потенціал розглядається як складова інноваційного потенціалу, що характеризує здатність персоналу до творчого мислення, генерування нових ідей і пошуку нестандартних підходів до вирішення виробничих і управлінських завдань.

Системний підхід до трактування поняття «інноваційний потенціал підприємства» передбачає його розгляд як комплексної інтегрованої сукупності ресурсів різної природи, які забезпечують можливість створення, освоєння та ефективного використання інноваційних рішень. До складу такого потенціалу входять матеріальні, фінансові, кадрові, інформаційні та організаційні ресурси, взаємодія яких формує основу для реалізації стратегічних змін у діяльності підприємства та підвищення його конкурентоспроможності на ринку [37].

У результаті аналізу наукових джерел встановлено, що поняття «інноваційний потенціал» найчастіше визначається як сукупність ресурсів і можливостей, необхідних для успішної реалізації інноваційної діяльності суб'єкта господарювання. Водночас ця категорія відображає рівень готовності підприємства до впровадження інноваційних проєктів, здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища, а також ефективність використання ресурсної бази для досягнення визначених інноваційних цілей [41].

Отже, узагальнення результатів досліджень дозволяє зробити висновок, що інноваційний потенціал підприємства формується як результат поєднання його ресурсних можливостей та організаційної готовності до впровадження

нововведень. Реалізація цього потенціалу ґрунтується на ефективному використанні матеріальних, фінансових, трудових та інформаційних ресурсів, які забезпечують створення та впровадження інновацій (рис. 1.1.).

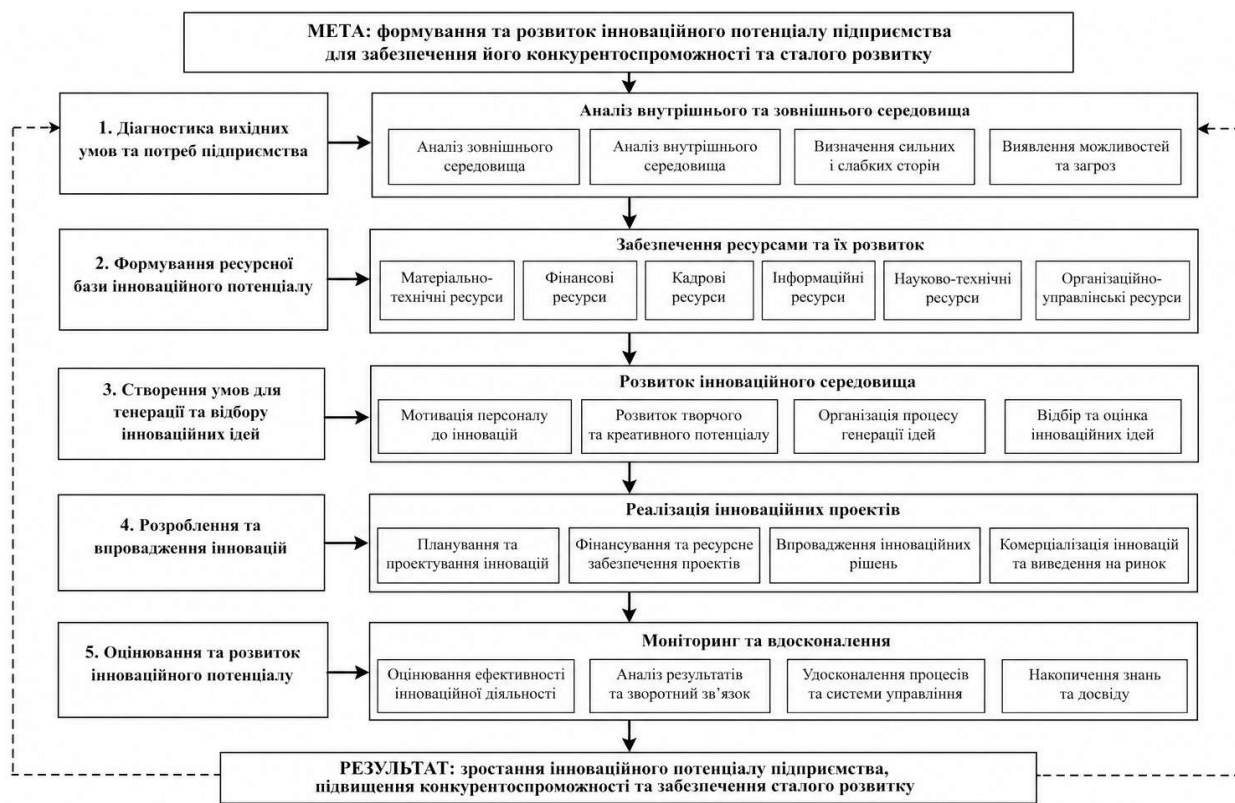

Рис. 1.1. Механізм формування інноваційного потенціалу підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [25]

Водночас процес формування інноваційного потенціалу визначається впливом комплексу факторів, які умовно поділяються на зовнішні, що не підлягають безпосередньому контролю підприємства, та внутрішні, які можуть бути регульовані управлінськими рішеннями керівництва. Саме взаємодія цих факторів визначає рівень ефективності діяльності підприємства та результативність використання його інноваційних можливостей (табл. 1.3).

Класифікація факторів формування та розвитку інноваційного потенціалу підприємства

Група факторів	Конкретні чинники	Характер впливу на інноваційний потенціал підприємства
Зовнішні фактори	Державна інноваційна політика	Визначає нормативно-правові умови здійснення інноваційної діяльності, рівень державної підтримки інноваційних проєктів та стимулювання науково-технічного розвитку.
	Економічна ситуація в країні	Впливає на доступність фінансових ресурсів, інвестиційну активність, платоспроможний попит та загальний рівень економічної стабільності.
	Рівень розвитку науки і технологій	Забезпечує доступ до нових технологічних рішень, сучасного обладнання та результатів наукових досліджень, що сприяють модернізації виробництва.
	Конкурентне середовище	Стимулює підприємства до впровадження інновацій з метою підвищення ефективності діяльності та зміцнення ринкових позицій.
	Розвиток інноваційної інфраструктури	Визначає можливості співпраці з науковими установами, технопарками, бізнес-інкубаторами та іншими організаціями, що підтримують інноваційні процеси.
	Міжнародна економічна інтеграція	Сприяє залученню іноземних інвестицій, трансферу технологій та впровадженню міжнародних стандартів виробництва і управління.
Внутрішні фактори	Фінансові ресурси підприємства	Визначають можливість фінансування інноваційних проєктів, модернізації обладнання та впровадження нових технологій.
	Кваліфікація персоналу	Забезпечує здатність працівників генерувати інноваційні ідеї, освоювати нові технології та підвищувати ефективність виробничих процесів.
	Рівень технологічного розвитку	Характеризує ступінь оснащеності підприємства сучасним обладнанням і технологіями, що впливають на продуктивність і якість продукції.
	Організаційна структура управління	Визначає ефективність прийняття управлінських рішень, швидкість реагування на зміни зовнішнього середовища та здатність до впровадження інновацій.
	Інноваційна культура підприємства	Відображає готовність колективу до змін, відкритість до нових ідей, підтримку творчості та ініціативності працівників.
	Інформаційно-аналітичне забезпечення	Забезпечує доступ до актуальної інформації про ринок, технології та конкурентів, що сприяє обґрунтованому прийняттю стратегічних рішень.

Джерело: сформовано автором на основі [17]

Таким чином, проведений аналіз наукових підходів до визначення сутності, структури та передумов формування інноваційного потенціалу дозволяє зробити висновок про багатогранність і комплексність цього

економічного поняття. У науковій літературі інноваційний потенціал розглядається з різних позицій — ресурсної, процесної, структурної та результативної, що свідчить про його складну природу та залежність від умов функціонування підприємства і зовнішнього економічного середовища.

На нашу думку, інноваційний потенціал підприємства доцільно трактувати як інтегральну характеристику його можливостей і готовності до здійснення інноваційної діяльності, яка формується на основі ефективного використання матеріальних, фінансових, науково-технічних, кадрових та інформаційних ресурсів. Такий підхід підкреслює не лише наявність ресурсної бази, але й здатність підприємства трансформувати ці ресурси у конкретні інноваційні результати, що забезпечують підвищення конкурентоспроможності та стійкості господарської діяльності.

Водночас інноваційний потенціал слід розглядати як динамічну систему взаємопов'язаних елементів, функціонування яких ґрунтується на принципах взаємодії, узгодженості та взаємодоповнюваності. Синергетичний ефект від поєднання різних складових інноваційного потенціалу створює умови для ефективного впровадження нових технологій, удосконалення виробничих процесів і формування стратегічних переваг підприємства на ринку.

Ключову роль у забезпеченні результативного використання інноваційного потенціалу відіграє управлінський потенціал підприємства, який визначає здатність керівництва здійснювати стратегічне планування інноваційної діяльності, координувати взаємодію ресурсів, приймати обґрунтовані управлінські рішення та адаптувати підприємство до змін зовнішнього середовища. Саме ефективна система управління забезпечує інтеграцію складових інноваційного потенціалу та сприяє досягненню довгострокових цілей розвитку підприємства.

Отже, інноваційний потенціал підприємства виступає ключовим фактором його конкурентоспроможності, економічної стійкості та здатності до розвитку в умовах динамічного ринкового середовища, що зумовлює необхідність подальшого дослідження методів його оцінювання та напрямів підвищення ефективності використання у практичній діяльності суб'єктів господарювання.

1.2 Методичні засади та інструментарій оцінювання інноваційного потенціалу підприємства

Розроблення та впровадження нових ідей, технологій і конкурентоспроможних продуктів безпосередньо пов'язане з ефективністю використання інноваційного потенціалу підприємства. Саме цей потенціал поєднує виробничі, кадрові, маркетингові, фінансові, науково-технічні та управлінські можливості суб'єкта господарювання, що визначає його здатність до інноваційної діяльності. У сучасних умовах динамічного розвитку ринкових відносин управління інноваційним потенціалом стає одним із ключових напрямів стратегічного розвитку підприємства та забезпечення його довгострокової конкурентоспроможності.

Активізація інноваційної діяльності підприємств значною мірою залежить від формування сприятливих внутрішніх і зовнішніх умов функціонування. До таких умов належать створення комфортного робочого середовища, підтримка позитивного соціально-психологічного клімату в колективі, впровадження систем мотивації персоналу до інноваційної діяльності, підвищення рівня професійної підготовки працівників, забезпечення достатнього фінансування дослідницьких і технологічних розробок, а також удосконалення маркетингових інструментів просування інноваційної продукції на ринок [23]. Наявність зазначених умов сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства та формуванню його інноваційної спроможності.

Визначення рівня розвитку інноваційного потенціалу підприємства є важливою складовою процесу стратегічного планування його діяльності. Оцінювання інноваційного потенціалу дозволяє встановити ступінь забезпеченості підприємства необхідними ресурсами, оцінити ефективність їх використання, виявити слабкі місця в системі управління інноваційною діяльністю та сформулювати обґрунтовані напрями подальшого розвитку. Разом з тим аналіз існуючих методичних підходів свідчить про наявність певних труднощів у їх застосуванні на практиці, що пов'язано з обмеженим доступом

до необхідної інформації, складністю збору статистичних даних та недостатнім рівнем відображення показників інноваційної діяльності у системі управлінського обліку підприємств.

Особливість оцінювання інноваційного потенціалу полягає в тому, що окремі його складові мають нематеріальний характер і не можуть бути повністю виміряні кількісними показниками. Це стосується, зокрема, рівня інноваційної культури підприємства, творчого потенціалу персоналу, організаційної гнучкості або ефективності управлінських рішень. У таких випадках доцільно використовувати метод експертних оцінок, який базується на професійних знаннях і досвіді фахівців. Проте використання цього методу має певні обмеження, оскільки результати оцінювання можуть залежати від суб'єктивних суджень експертів та специфіки діяльності підприємства.

Більшість науковців погоджуються з тим, що комплексна оцінка інноваційного потенціалу повинна ґрунтуватися на системі показників, які відображають різні етапи інноваційного процесу та результати інноваційної діяльності підприємства. Зокрема, виділяють дві основні групи показників [5; 18]:

- перша група — показники, що характеризують процес створення інноваційних продуктів і технологій, наприклад частку витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи у загальній структурі витрат підприємства, рівень забезпеченості науково-технічними кадрами або частку працівників із науковим ступенем;
- друга група — показники, що відображають рівень використання та впровадження інновацій, зокрема забезпеченість інформаційними ресурсами, рівень професійної компетентності персоналу, економічну ефективність інноваційних проєктів і прибутковість реалізації інноваційної продукції.

Разом з тим зазначені показники більшою мірою застосовуються для оцінювання діяльності науково-дослідних організацій або для аналізу інноваційного розвитку на галузевому чи регіональному рівнях. Для

підприємств виробничої сфери більш доцільним є використання комплексного підходу до оцінювання інноваційного потенціалу, який передбачає врахування ресурсних можливостей підприємства, рівня використання інноваційних ресурсів та результативності інноваційної діяльності.

Одним із перспективних напрямів оцінювання інноваційного потенціалу є методика, що передбачає аналіз ключових складових інноваційної діяльності підприємства, серед яких виділяють організаційно-управлінську, ринкову, науково-технічну та виробничо-технологічну складові. Такий підхід дозволяє здійснити комплексну діагностику рівня інноваційного розвитку підприємства та визначити інтегральний показник ресурсного забезпечення суб'єкта господарювання, що характеризує його здатність до реалізації інноваційних проєктів і впровадження нових технологій [41].

Для кількісного визначення рівня забезпеченості підприємства ресурсами інноваційної діяльності доцільно застосовувати інтегральний показник, який дозволяє узагальнити результати оцінювання окремих складових інноваційного потенціалу. Такий показник враховує значущість кожного елемента системи та забезпечує комплексну характеристику інноваційної спроможності суб'єкта господарювання.

Інтегральний показник ресурсного забезпечення інноваційного потенціалу визначається за формулою:

$$П_n = \sum (\sigma_i \times K_i) \quad (1.1)$$

де:

$П_n$ — інтегральний показник рівня ресурсного забезпечення інноваційного потенціалу підприємства;

σ_i — коефіцієнт вагомості i -ї складової інноваційного потенціалу;

K_i — оцінка рівня розвитку i -ї складової інноваційного потенціалу;

n — кількість складових інноваційного потенціалу.

Застосування інтегрального підходу дозволяє не лише оцінити загальний рівень інноваційного потенціалу, але й визначити найбільш проблемні напрями розвитку підприємства, що потребують удосконалення або додаткових

ресурсів.

Комплексне оцінювання інноваційного потенціалу підприємства доцільно здійснювати поетапно, що забезпечує системність аналізу та підвищує об'єктивність отриманих результатів. З урахуванням сучасних методичних підходів процес оцінювання інноваційного потенціалу може бути представлений у вигляді трьох основних етапів:

- Перший етап передбачає аналіз структурних складових інноваційного потенціалу підприємства. На цьому етапі здійснюється ідентифікація ключових ресурсів і можливостей підприємства, які формують основу його інноваційної діяльності. Зокрема, оцінюється стан виробничо-технологічної бази, рівень кваліфікації персоналу, наявність фінансових ресурсів, ефективність системи управління та маркетингові можливості підприємства.

- Другий етап полягає у визначенні рівня реалізації внутрішніх інноваційних можливостей підприємства. На цьому етапі аналізується ефективність використання наявних ресурсів, ступінь впровадження інноваційних рішень, результативність науково-дослідних робіт та рівень адаптації підприємства до змін зовнішнього середовища.

- Третій етап передбачає оцінювання рівня інноваційної активності підприємства, що дозволяє визначити ступінь його участі в інноваційних процесах та здатність до подальшого розвитку. Результати цього етапу використовуються для формування стратегічних рішень щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності та забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємства.

Такий поетапний підхід забезпечує системний аналіз інноваційного потенціалу та дозволяє сформулювати обґрунтовані рекомендації щодо його розвитку.

Для забезпечення об'єктивності оцінювання інноваційного потенціалу доцільно застосовувати бальну шкалу, яка дозволяє визначити рівень реалізації кожної складової інноваційної діяльності підприємства. Використання такої

шкали сприяє стандартизації результатів оцінювання та полегшує їх подальший аналіз (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

**Шкала бального оцінювання рівня використання складових
інноваційного потенціалу підприємства**

Кількість балів	Рівень використання потенціалу	Характеристика рівня
0 балів	Відсутній рівень використання	Потенціал практично не використовується або застосовується в мінімальному обсязі, інноваційна діяльність не здійснюється або має епізодичний характер.
1 бал	Низький рівень	Окремі заходи щодо впровадження інновацій здійснюються, проте їх результативність є недостатньою, а рівень використання ресурсів залишається обмеженим.
2 бали	Середній рівень	Підприємство активно використовує інноваційні ресурси, досягнуто певних позитивних результатів, однак існують резерви для підвищення ефективності інноваційної діяльності.
3 бали	Високий рівень	Інноваційний потенціал використовується максимально ефективно, підприємство демонструє високий рівень інноваційної активності та стабільні результати впровадження нових технологій і продуктів.

Джерело: сформовано автором на основі [37].

Використання зазначеної шкали дозволяє систематизувати результати оцінювання та визначити напрями подальшого розвитку інноваційного потенціалу підприємства.

Для комплексної оцінки інноваційного потенціалу підприємства доцільно застосовувати SWOT-аналіз, який дозволяє визначити сильні та слабкі сторони підприємства, а також виявити можливості та загрози його розвитку. Застосування цього інструменту сприяє формуванню стратегічних рішень щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства (табл. 1.5).

SWOT-аналіз базується на систематизації внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на розвиток інноваційного потенціалу підприємства, та дозволяє оцінити перспективи його подальшого розвитку.

SWOT-аналіз інноваційного потенціалу підприємства

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
Сильні сторони (Strengths)	Можливості (Opportunities)
Наявність кваліфікованого персоналу	Розвиток цифрових технологій та інноваційної інфраструктури
Сучасна виробнича база	Державна підтримка інноваційних проєктів
Достатній рівень фінансових ресурсів	Розширення ринків збуту інноваційної продукції
Ефективна система управління	Залучення іноземних інвестицій та партнерства
Розвинена корпоративна культура	Участь у міжнародних інноваційних програмах
Слабкі сторони (Weaknesses)	Загрози (Threats)
Обмежені інвестиційні ресурси	Високий рівень конкуренції на ринку
Недостатній рівень інноваційної культури	Економічна нестабільність
Застаріле обладнання	Зміни у законодавстві та регуляторній політиці
Низький рівень автоматизації процесів	Зростання вартості ресурсів
Недостатній рівень маркетингових досліджень	Технологічні ризики та швидке старіння технологій

Джерело: сформовано автором на основі [30].

Комбінація факторів у секторі «слабкість / можливості» свідчить про обмеженість або недостатню реалізацію зовнішніх умов, які могли б сприяти формуванню сприятливого інноваційного середовища на підприємстві. У такій ситуації особливого значення набуває необхідність активізації внутрішніх резервів розвитку, удосконалення системи управління інноваційною діяльністю та впровадження заходів, спрямованих на зміцнення інноваційного потенціалу підприємства. Реалізація відповідних управлінських рішень дозволяє підвищити адаптивність підприємства до змін зовнішнього середовища та створити передумови для подальшого інноваційного розвитку.

Водночас сектор «слабкість / загрози» характеризує найбільш складну та ризиковану ситуацію для функціонування підприємства, оскільки поєднання внутрішніх обмежень із негативними зовнішніми чинниками може суттєво ускладнити процес формування та реалізації інноваційної стратегії. За таких умов підвищення рівня інноваційної спроможності потребує впровадження комплексних і системних змін, що можуть включати модернізацію виробничих процесів, оптимізацію організаційної структури, залучення додаткових

інвестиційних ресурсів та вдосконалення механізмів управління інноваційною діяльністю [26].

Отже, результати проведеного аналізу сучасних методичних підходів до оцінювання інноваційного потенціалу підприємства дозволяють сформулювати узагальнений алгоритм його діагностики, який поєднує етапи збору інформації, оцінювання ресурсних можливостей, аналізу результативності інноваційної діяльності та визначення стратегічних напрямів розвитку. На основі узагальнення існуючих методик доцільно представити комплексну схему оцінювання інноваційного потенціалу підприємства, що відображає послідовність основних етапів аналізу та взаємозв'язок між складовими інноваційної діяльності (рис. 1.2).

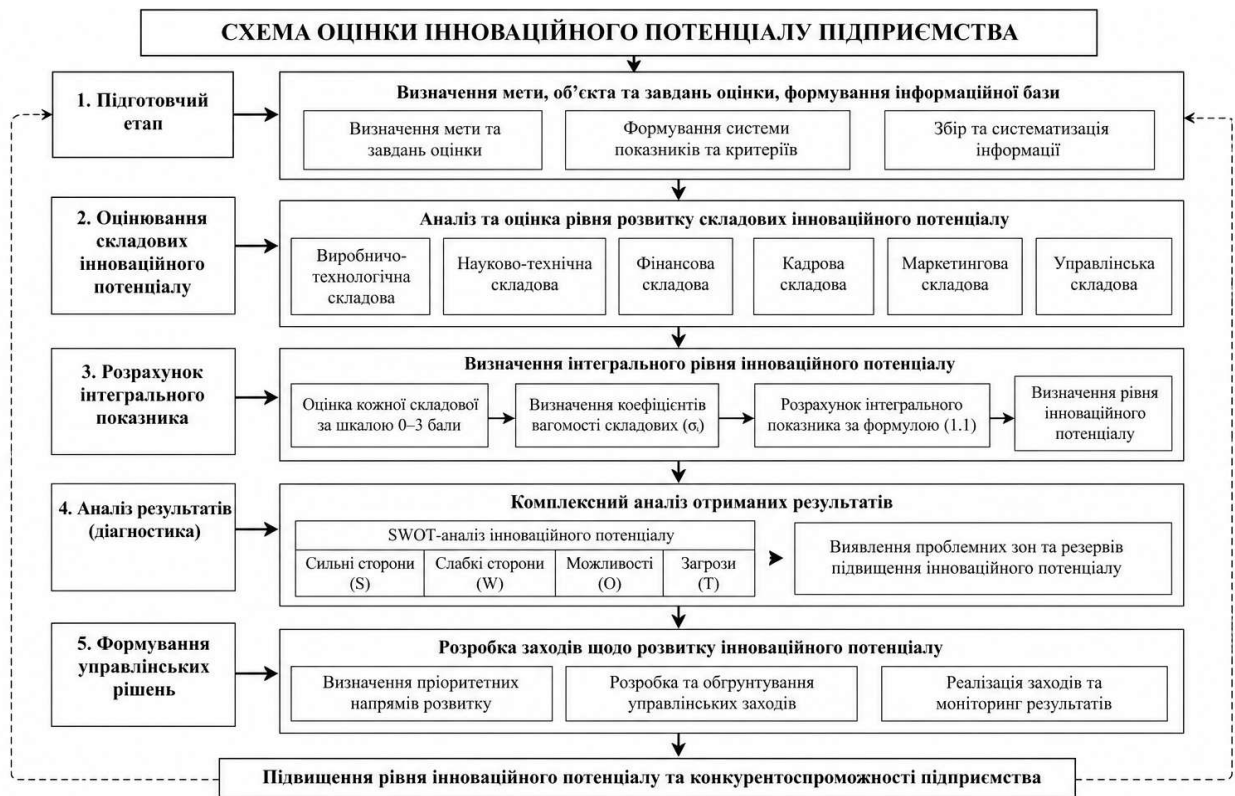

Рис. 1.2. Схема оцінки інноваційного потенціалу підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [16].

Таким чином, застосування комплексної системи оцінювання інноваційного потенціалу підприємства, що поєднує кількісні методи розрахунку інтегральних показників, експертні оцінки та SWOT-аналіз, дозволяє отримати об'єктивну характеристику рівня інноваційної діяльності

підприємства та визначити стратегічні напрями його розвитку. Отримані результати оцінювання можуть бути використані для розроблення управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу та забезпечення сталого розвитку підприємства в умовах сучасного конкурентного середовища.

1.3 Сучасні тенденції та оцінювання рівня інноваційного розвитку економіки України в умовах трансформаційних змін

Отже, результативність розвитку інноваційної діяльності у національній економіці визначається комплексом еволюційних та інституційних чинників, які формують умови функціонування інноваційної системи держави. До еволюційних факторів належать зміни у глобальному економічному середовищі, трансформація моделей інноваційних процесів, розвиток цифрових технологій, політичні та соціально-економічні умови, а також особливості функціонування фінансово-бюджетної системи. Важливу роль відіграє також характер взаємодії між державними органами, бізнесом і науковими установами, розвиток партнерських мереж і загальний рівень інноваційної культури суспільства.

Особливості інноваційного розвитку національної економіки визначаються сукупністю інституційних передумов, які можуть як стимулювати, так і стримувати впровадження нових технологій і виробничих рішень. До основних стримуючих факторів відносять недостатній рівень конкурентоспроможності окремих підприємств, обмежені можливості фінансування інноваційних проєктів, недосконалість ринкових механізмів, нестабільність макроекономічного середовища, бюрократичні бар'єри та недостатній рівень розвитку інноваційної інфраструктури. Водночас позитивні зміни у сфері цифровізації, розвитку підприємництва та інтеграції України до європейського економічного простору створюють нові можливості для активізації інноваційної діяльності суб'єктів господарювання.

Синергетичний вплив інституційних та еволюційних чинників визначає динаміку економічних процесів і рівень інноваційної активності держави, що відображається у міжнародних рейтингах інноваційного розвитку. Аналіз показників інноваційної діяльності свідчить про поступове вдосконалення механізмів державного регулювання інноваційної сфери, проте ефективність використання інноваційних інструментів залишається недостатньою, що обмежує темпи модернізації економіки та впровадження високотехнологічних виробництв.

Однією з ключових переваг національної інноваційної системи України традиційно залишається високий рівень людського капіталу, розвинена система освіти та значний науковий потенціал. Водночас серед проблемних аспектів функціонування інноваційної системи виділяють недостатню ефективність державних інституцій, складність доступу до фінансових ресурсів для реалізації інноваційних проєктів, а також нестабільність інноваційного середовища для підприємницької діяльності. Міжнародні порівняльні дослідження свідчать про нерівномірність розвитку інноваційних процесів та необхідність удосконалення інституційних механізмів підтримки інновацій.

За підсумками 2025 року Україна демонструє поступове відновлення інноваційної активності, що пов'язано з реалізацією програм цифрової трансформації економіки, підтримкою інноваційного підприємництва та інтеграцією до європейських науково-технологічних ініціатив. Відповідно до міжнародних оцінок, у Глобальному інноваційному індексі (Global Innovation Index) Україна піднялася на 45 місце серед країн світу, покращивши свої позиції порівняно з попереднім роком (рис. 1.3.). Найбільш сильними складовими інноваційного розвитку залишаються:

- людський капітал і науковий потенціал — 39 місце
- результативність знань і технологій — 25 місце

Разом з тим, окремі компоненти інноваційної системи продовжують демонструвати низькі значення, зокрема:

- розвиток ринкових механізмів — 99 місце
- інфраструктурне забезпечення — 94 місце
- умови ведення бізнесу — 54 місце
- інституційне середовище — 53 місце

Такі результати свідчать про наявність значного потенціалу для подальшого розвитку інноваційної економіки України, проте одночасно підкреслюють необхідність удосконалення державної інноваційної політики, підвищення рівня інвестицій у наукові дослідження та розвиток сучасної технологічної інфраструктури.

Рис. 1.3. Динаміка позиції України у Global Innovation Index у 2020–2025 рр.

Джерело: сформовано автором на основі міжнародних інноваційних рейтингів.

Аналіз динаміки позиції України у міжнародному рейтингу Global Innovation Index свідчить про поступове відновлення інноваційної активності національної економіки після періоду зниження показників, спричиненого економічними та безпековими викликами останніх років. Найнижчу позицію було зафіксовано у 2022 році, що пов'язано з негативним впливом воєнних дій на функціонування науково-технологічної та виробничої інфраструктури.

Водночас у наступні роки спостерігається тенденція до стабілізації та поступового покращення показників інноваційного розвитку. Підвищення позиції України у 2025 році свідчить про активізацію інноваційних процесів, розвиток цифрових технологій, підтримку підприємництва та інтеграцію до міжнародних науково-технологічних програм. Отримані результати підтверджують наявність потенціалу для подальшого зміцнення інноваційної спроможності економіки за умови ефективної державної політики та зростання інвестицій у наукові дослідження і розробки. Таким чином, позитивна динаміка інноваційних показників створює передумови для підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобальної конкуренції.

Детальний аналіз складових міжнародних інноваційних рейтингів дозволяє визначити ключові конкурентні переваги національної економіки України. До таких переваг належить активізація співпраці між закладами вищої освіти, науковими установами та промисловими підприємствами у сфері досліджень і розробок, що сприяє створенню нових технологічних рішень і впровадженню інновацій у виробничу діяльність. Важливим позитивним чинником також є зростання обсягів експорту продукції інформаційно-комунікаційних технологій, яка виступає одним із найбільш динамічних секторів сучасної економіки та забезпечує інтеграцію України до глобального цифрового простору.

Разом з тим міжнародні експерти звертають увагу на наявність низки проблем, що стримують розвиток інноваційної системи держави. Серед них особливе значення мають недостатня частка випускників закладів освіти за напрямками природничих наук, технологій та інженерії, що обмежує формування висококваліфікованого кадрового потенціалу для інноваційної економіки. Крім того, спостерігається відносно низький рівень експорту продукції креативних індустрій, що свідчить про недостатню комерціалізацію результатів творчої діяльності та інноваційних розробок [4].

Важливим індикатором оцінювання інноваційного розвитку країни є індекс інноваційності агентства Bloomberg, який враховує рівень інвестицій у

дослідження і розробки, продуктивність праці, технологічну інтенсивність виробництва, концентрацію високотехнологічних підприємств і рівень освіти населення. За результатами розрахунків індексу інноваційного розвитку Bloomberg за 2025 рік Україна демонструє поступове відновлення інноваційної активності, що пов'язано з розвитком цифрової економіки, модернізацією виробництва та підтримкою інноваційного підприємництва (рис. 1.4.).

Разом з тим, незважаючи на позитивні тенденції, рівень інноваційності національної економіки залишається нижчим порівняно з провідними країнами світу. Основними стримуючими факторами виступають недостатній обсяг фінансування науково-дослідних робіт, обмежений доступ підприємств до інвестиційних ресурсів, низька частка високотехнологічної продукції у структурі експорту та недостатній рівень розвитку інноваційної інфраструктури.

У сучасних умовах відновлення економіки України особливого значення набуває формування ефективної інноваційної політики, спрямованої на підтримку наукових досліджень, розвиток технологічного підприємництва та створення сприятливого інституційного середовища для впровадження інновацій. Реалізація таких заходів дозволить забезпечити зростання інноваційного потенціалу підприємств, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та її інтеграцію до світового інноваційного простору.

Рис. 1.4. Динаміка витрат на інновації та науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) в Україні у 2020–2025 рр.

Джерело: сформовано автором на основі даних Державної служби статистики України [11].

Аналіз динаміки витрат на інновації та науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи свідчить про суттєві коливання рівня інноваційної активності в Україні протягом досліджуваного періоду. Найбільше скорочення фінансування інновацій спостерігалось у 2022–2023 роках, що було зумовлено негативним впливом воєнних дій, руйнуванням виробничої інфраструктури та переорієнтацією фінансових ресурсів на забезпечення економічної стабільності. Водночас починаючи з 2024 року відзначається відновлення інвестицій у інноваційну діяльність та збільшення витрат на технологічні розробки. Зростання обсягів фінансування у 2025 році свідчить про активізацію процесів модернізації виробництва та підвищення ролі інновацій у розвитку національної економіки. Отримані результати підтверджують, що інноваційні витрати виступають важливим індикатором економічного відновлення та технологічного розвитку держави. Таким чином, позитивна динаміка фінансування інновацій створює передумови для підвищення

конкурентоспроможності підприємств та формування ефективної інноваційної економіки.

Отже, проведений аналіз сучасного стану інноваційного розвитку економіки України свідчить про наявність як значного потенціалу для технологічного зростання, так і низки системних проблем, що стримують активізацію інноваційної діяльності. До ключових переваг національної інноваційної системи належать високий рівень людського капіталу, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, поступова цифровізація економіки та інтеграція до міжнародного науково-технологічного простору. Водночас основними стримуючими факторами залишаються обмеженість фінансових ресурсів, недостатній рівень інвестицій у наукові дослідження, нерівномірний розвиток інноваційної інфраструктури та складність доступу підприємств до сучасних технологій.

У сучасних умовах післявоєнного відновлення економіки України особливого значення набуває формування ефективної державної інноваційної політики, спрямованої на підтримку підприємництва, розвиток наукових досліджень і стимулювання впровадження новітніх технологій. Реалізація комплексних заходів у сфері інновацій дозволить забезпечити підвищення продуктивності виробництва, зростання конкурентоспроможності підприємств та зміцнення позицій України у світовому інноваційному середовищі.

Таким чином, результати дослідження інноваційного розвитку національної економіки підтверджують необхідність системного підходу до управління інноваційним потенціалом підприємств, що передбачає ефективне використання ресурсів, впровадження сучасних технологій та формування сприятливого інституційного середовища для розвитку інноваційної діяльності.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ РІВНЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ОБРІЙ-МТС»

2.1 Організаційно-економічна характеристика та особливості функціонування підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ОБРІЙ-МТС» є сучасним аграрним підприємством, що здійснює господарську діяльність у сфері виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції. Підприємство було створене у 2012 році та функціонує на території Роздільнянського району Одеської області, який характеризується сприятливими природно-кліматичними умовами для розвитку рослинництва та аграрного виробництва. Основними напрямками діяльності підприємства є вирощування зернових і технічних культур, виробництво насіннєвого матеріалу та реалізація продукції на внутрішньому ринку [29].

Виробнича спеціалізація підприємства зосереджена насамперед на вирощуванні соняшнику та озимої пшениці, які виступають ключовими культурами у структурі посівних площ. Крім того, підприємство здійснює виробництво насіння зернових культур, зокрема ячменю, пшениці та тритикале, що забезпечує диверсифікацію виробничої діяльності та підвищення рівня рентабельності господарювання. Важливим етапом розвитку підприємства стало впровадження у 2018 році системи точного землеробства, що дозволило оптимізувати використання ресурсів, підвищити врожайність сільськогосподарських культур та забезпечити більш ефективне управління виробничими процесами.

У сучасних умовах розвитку аграрного сектору України особливого значення набуває використання інноваційних технологій та сучасних методів організації виробництва. Підприємство активно співпрацює з науковими установами та фахівцями аграрної галузі, що сприяє впровадженню новітніх

технологічних рішень у сфері рослинництва та підвищенню рівня інноваційної спроможності господарства. Взаємодія з науково-дослідними організаціями та партнерськими підприємствами регіону створює передумови для розвитку інноваційного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності підприємства в умовах сучасного ринкового середовища.

Матеріально-технічна база підприємства включає адміністративні та виробничі приміщення, оснащені сучасним обладнанням, комп'ютерною технікою, засобами обробки інформації та програмним забезпеченням, необхідним для здійснення виробничо-господарської діяльності. Наявність складських приміщень для зберігання сировини, матеріалів і готової продукції забезпечує безперервність виробничого процесу та ефективну логістику. Використання сучасних технологічних засобів і цифрових інструментів управління сприяє підвищенню продуктивності праці та ефективності використання ресурсів.

Земельні ресурси підприємства є основою його виробничої діяльності та визначають потенційні можливості розвитку аграрного виробництва. Сільськогосподарські угіддя розташовані у безпосередній близькості до транспортних шляхів і пунктів реалізації продукції, що забезпечує зручність логістичних операцій та зменшує витрати на транспортування. Завдяки вигідному географічному розташуванню та сприятливим агрокліматичним умовам підприємство має можливість вирощувати широкий спектр культур, включаючи зернові, технічні та овочеві культури, що забезпечує стабільність виробництва та формування конкурентних переваг.

Управління діяльністю підприємства здійснюється виконавчим органом — Виконавчою дирекцією, яка забезпечує стратегічне планування, координацію виробничих процесів та контроль за ефективністю господарської діяльності. Організаційна структура підприємства спрямована на забезпечення раціонального використання ресурсів, впровадження інноваційних технологій та підвищення результативності виробництва.

В умовах сучасних економічних викликів, пов'язаних із нестабільністю ринкового середовища, зростанням витрат на ресурси та необхідністю

технологічної модернізації, важливим фактором розвитку підприємства виступає ефективне використання земельних ресурсів. За даними таблиці 2.1, площа сільськогосподарських угідь підприємства у досліджуваному періоді скоротилася на 1,5 %, що відповідає зменшенню на 120,7 га, що, у свою чергу, спричинило незначне скорочення площі ріллі та посівних площ на 2,4 %. Водночас показники інтенсивності використання земельних ресурсів залишилися відносно стабільними, що свідчить про ефективне управління земельним фондом підприємства.

Особливу роль у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства відіграють трудові ресурси, які виступають ключовим елементом формування інноваційного потенціалу. Наявність кваліфікованого персоналу, здатного генерувати нові ідеї та впроваджувати сучасні технології, забезпечує підвищення продуктивності праці та ефективності господарської діяльності. Водночас недостатня забезпеченість підприємства трудовими ресурсами або нераціональне їх використання може негативно впливати на результати виробництва та стримувати розвиток інноваційної діяльності.

Таким чином, організаційно-економічні особливості функціонування підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС» створюють основу для подальшого аналізу його ресурсного забезпечення та оцінювання рівня розвитку інноваційного потенціалу, що є необхідною передумовою формування ефективної стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання.

Таблиця 2.1

Динаміка структури земельних ресурсів та рівень забезпеченості підприємства земельним фондом

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. у % до 2021 р.
1	2	3	4	5	6	7
Загальна площа сільськогосподарських угідь, га	7869,9	7860,0	7797,0	7757,0	7749,0	98,5
у тому числі: рілля, га	7819	7757	7667	7621	7623	97,5
Посівні площі, га	7819	7757	7667	7621	7623	97,5
Коефіцієнт сільськогосподарського освоєння земель	0,98	0,98	0,97	0,975	0,975	99,5
Коефіцієнт використання ріллі	1,00	0,70	1,00	1,00	1,00	100,0

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт розораності земель	0,97	0,97	0,98	0,98	0,98	101,0
Середньорічна чисельність персоналу, осіб	109	116	112	111	111	101,8
Забезпеченість одного працівника сільськогосподарськими угіддями, га	69,8	65,8	67,8	67,9	67,8	97,1
Забезпеченість одного працівника ріллею, га	69,09	64,9	67,7	67,9	67,9	98,3

Джерело: розроблено автором на основі даних ТОВ «ОБРІЙ-МТС».

Аналіз динаміки земельних ресурсів підприємства свідчить про незначне скорочення площі сільськогосподарських угідь у досліджуваному періоді. У 2025 році загальна площа земельного фонду зменшилася на 1,5 % порівняно з 2021 роком, що пов'язано з оптимізацією структури землекористування та перерозподілом земельних ресурсів. Водночас показники інтенсивності використання земель залишаються стабільними, що свідчить про ефективне управління виробничими ресурсами. Незважаючи на незначне скорочення площ, рівень забезпеченості працівників земельними ресурсами залишається достатнім для підтримання стабільної виробничої діяльності підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Оцінка забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та
ефективності використання робочого часу**

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. у % до 2021 р.
1	2	3	4	5	6	7
Площа сільськогосподарських угідь, га	7869,9	7861	7797	7757	7749	98,5
Середньорічна чисельність персоналу, осіб	109	116	112	112	112	102,8
Загальний обсяг відпрацьованого часу, тис. люд.-год.	197,0	199,6	197,8	195,0	193,9	98,4
Відпрацьовано одним працівником за рік, люд.-год.	1799,0	1734,4	1781,9	1763,8	1761,3	97,9
Річний фонд робочого часу, тис. люд.-год.	205,5	222,3	203,4	203,6	205,9	100,2

Продовження таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт використання робочого часу	0,97	0,86	0,97	0,95	0,94	96,9
Рівень забезпеченості підприємства трудовими ресурсами	1,50	1,47	1,45	1,44	1,44	96,0
Обсяг виробленої продукції на одного працівника, тис. грн	1877,8	1691,7	1945,6	1842,9	1934,9	103,0

Джерело: розроблено автором на основі даних ТОВ «ОБРІЙ-МТС».

Результати аналізу трудових ресурсів підприємства свідчать про відносну стабільність чисельності персоналу у досліджуваному періоді. У 2025 році середньорічна кількість працівників збільшилася на 2,8 % порівняно з 2021 роком, що свідчить про збереження кадрового потенціалу підприємства. Водночас коефіцієнт використання робочого часу дещо знизився, що може бути пов'язано з сезонними коливаннями виробництва та умовами функціонування аграрного сектору в сучасних економічних умовах. Незважаючи на це, показник продуктивності праці демонструє позитивну динаміку, оскільки обсяг виробленої продукції на одного працівника у 2025 році перевищив рівень 2021 року на 3,0 %. Це свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів та впровадження елементів інноваційних технологій у виробничий процес.

Матеріально-технічні ресурси підприємства, зокрема засоби та предмети праці, формують основу його виробничого потенціалу та виступають важливим елементом забезпечення інноваційної діяльності. Ефективність функціонування підприємства значною мірою залежить від рівня оснащеності сучасним обладнанням, технічним станом основних засобів та можливостей їх оновлення відповідно до вимог технологічного розвитку. Разом з тим невідповідність матеріально-технічної бази сучасним виробничим потребам може призводити до підвищення експлуатаційних витрат, зниження продуктивності та уповільнення впровадження інноваційних технологій.

У сучасних умовах господарювання, що характеризуються необхідністю модернізації виробництва та підвищення рівня технологічної ефективності,

особливого значення набуває раціональне управління основними засобами підприємства. Своєчасне оновлення виробничих фондів, підтримання їх належного технічного стану та оптимізація структури активів забезпечують підвищення конкурентоспроможності підприємства та сприяють розвитку його інноваційного потенціалу. Результати аналізу майнового стану та рівня забезпеченості підприємства матеріально-технічними ресурсами наведено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка технічного стану та ефективності використання основних засобів підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»

Показники	2021р.	2022р.	2023р.	2024р.	2025р.	2025 до 2021 (+/-)
Коефіцієнт фізичного зносу основних засобів	0,39	0,39	0,50	0,48	0,49	+0,10
Коефіцієнт технічної придатності основних засобів	0,65	0,65	0,70	0,56	0,53	-0,12
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,59	0,28	0,33	0,19	0,08	-0,51
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,06	0,23	0,33	0,29	0,18	+0,12
Первісна (балансова) вартість основних засобів, тис. грн	87512,12	72436,22	88867,53	97954,18	104813,65	+17301,53
Сума накопиченого зносу на кінець року, тис. грн	25135,83	31826,27	42842,95	37120,31	39674,53	+14538,70
Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	62376,29	40609,95	46024,58	60833,87	65139,12	+2762,83

Джерело: розроблено автором на основі даних ТОВ «ОБРІЙ-МТС».

Аналіз технічного стану основних засобів підприємства свідчить про поступове збільшення їх вартості протягом досліджуваного періоду. У 2025 році первісна вартість основних засобів зросла на 17301,53 тис. грн порівняно з 2021 роком, що свідчить про інвестування підприємства у розвиток матеріально-технічної бази. Водночас коефіцієнт фізичного зносу збільшився на 0,10, що вказує на поступове старіння частини виробничого обладнання. Зниження коефіцієнта оновлення основних засобів свідчить про скорочення темпів модернізації техніки, що може обмежувати впровадження інноваційних

технологій у виробничу діяльність підприємства. Разом з тим зростання залишкової вартості основних засобів підтверджує наявність потенціалу для подальшого розвитку виробництва та підвищення рівня технологічної ефективності.

Результати аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства свідчать про поступове зміцнення його виробничого потенціалу та нарощування ресурсної бази протягом досліджуваного періоду. Підприємство здійснює заходи щодо модернізації матеріально-технічної бази, оптимізації використання виробничих ресурсів та впровадження сучасних технологій у виробничий процес. Разом з тим підвищення рівня забезпеченості ресурсами не завжди супроводжується відповідним зростанням ефективності їх використання, що зумовлює необхідність детального аналізу економічної віддачі виробничих фондів і оборотного капіталу.

У сучасних умовах розвитку аграрного сектору України, що характеризуються нестабільністю економічного середовища, зростанням вартості матеріальних ресурсів та необхідністю технологічного оновлення виробництва, особливого значення набуває оцінювання ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. Такий аналіз дозволяє визначити рівень продуктивності основних засобів, швидкість обороту оборотного капіталу та результативність господарської діяльності підприємства.

З метою комплексної оцінки ефективності використання виробничих ресурсів підприємства доцільно проаналізувати показники фондівіддачі, фондоозброєності, оборотності капіталу та рентабельності активів. Результати такого аналізу наведено у таблиці 2.4.

**Оцінка ефективності використання виробничих ресурсів та
результативності господарської діяльності ТОВ «ОБРІЙ-МТС»**

Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. у % до 2021 р.
1	2	3	4	5	6	7
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	62376,3	40609,9	46024,6	60833,9	65139,1	104,4
Площа сільськогосподарських угідь, га	7869,9	7861	7797	7757	7749	98,5
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	48250,0	51630,0	53980,0	56420,0	58790,0	121,8
Дохід від реалізації продукції, тис. грн	204680,0	196250,0	217910,0	204560,0	214770,0	104,9
Середньорічна чисельність персоналу, осіб	109	116	112	111	111	101,8
Фондооснащеність, грн/га	7926,0	5167,0	5904,0	7843,0	8407,0	106,1
Фондоозброєність праці, грн/особу	572260,0	350085,0	410935,0	548055,0	586839,0	102,5
Фондомісткість продукції, грн	0,30	0,21	0,21	0,30	0,30	100,0
Фондовіддача, грн	3,28	4,83	4,73	3,36	3,30	100,6
Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	4,24	3,80	4,03	3,63	3,65	86,1
Тривалість одного обороту оборотного капіталу, днів	85	95	89	99	98	115,3
Частка оборотних активів на 100 грн основних засобів, грн	77,3	127,2	117,3	92,7	90,3	116,8
Чистий фінансовий результат (прибуток), тис. грн	18240,0	15680,0	20150,0	18960,0	21430,0	117,5
Загальна вартість активів, тис. грн	110626,0	92240,0	100004,0	117254,0	123929,0	112,0
Рентабельність активів, %	16,5	17,0	20,1	16,2	17,3	104,8

Джерело: розроблено автором на основі даних ТОВ «ОБРІЙ-МТС».

Аналіз ефективності використання виробничих ресурсів підприємства свідчить про поступове підвищення рівня економічної результативності його діяльності у досліджуваному періоді. У 2025 році середньорічна вартість основних засобів зросла на 4,4 % порівняно з 2021 роком, що свідчить про зміцнення матеріально-технічної бази підприємства. Одночасно спостерігається збільшення обсягів реалізації продукції та чистого прибутку,

що позитивно вплинуло на показники рентабельності активів. Разом з тим уповільнення оборотності оборотного капіталу та збільшення тривалості одного обороту свідчать про необхідність удосконалення системи управління оборотними ресурсами. У цілому результати аналізу підтверджують наявність достатнього виробничого потенціалу підприємства та створюють передумови для подальшого розвитку його інноваційної діяльності.

2.2 Аналіз фінансово-економічних складових інноваційного потенціалу підприємства

Для визначення перспектив подальшого розвитку інноваційного потенціалу підприємства важливим є проведення комплексної фінансової діагностики його діяльності. Такий аналіз передбачає дослідження структури активів і пасивів, рівня ліквідності, фінансової стійкості, платоспроможності та прибутковості підприємства. Отримані результати дозволяють оцінити здатність суб'єкта господарювання забезпечувати стабільне функціонування, виконувати фінансові зобов'язання та залучати додаткові інвестиційні ресурси для реалізації інноваційних проєктів.

Важливою складовою фінансового аналізу є оцінювання майнового стану підприємства, що характеризує наявність і структуру ресурсів, рівень їх використання та потенційні можливості для розширення господарської діяльності. Проведений у попередньому підрозділі аналіз показав, що матеріально-технічна база підприємства демонструє тенденцію до поступового зміцнення, що проявляється у збільшенні вартості основних засобів та розширенні виробничого потенціалу. Водночас ефективність використання ресурсів потребує постійного контролю, оскільки зростання частки оборотних активів у структурі капіталу може бути пов'язане зі збільшенням витрат на матеріали, паливо та інші виробничі ресурси, що характерно для сучасних умов функціонування аграрних підприємств.

Оновлення виробничих фондів і впровадження інноваційних технологій

безпосередньо залежать від рівня фінансової стійкості підприємства, його платоспроможності та кредитоспроможності. Саме ці показники визначають довіру фінансових установ, інвесторів і партнерів до підприємства, а також можливість залучення додаткових ресурсів для розвитку виробництва та реалізації інноваційних заходів. Аналіз динаміки фінансових показників дозволяє оцінити здатність підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання та підтримувати стабільний рівень господарської діяльності [24].

З метою визначення рівня фінансової стійкості підприємства та оцінки його платоспроможності доцільно проаналізувати показники ліквідності та структури оборотних активів. Результати відповідних розрахунків наведено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Оцінка платоспроможності та ліквідності активів підприємства

ТОВ «ОБРІЙ-МТС»

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. (+/-) до 2021 р.
Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	1,62	1,58	1,74	1,69	1,71	+0,09
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,94	0,91	1,02	0,98	0,99	+0,05
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,21	0,18	0,24	0,22	0,23	+0,02
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	0,46	0,42	0,49	0,47	0,48	+0,02
Частка оборотних активів у загальній вартості активів	0,44	0,56	0,54	0,48	0,47	+0,03
Частка виробничих запасів у структурі оборотних активів	0,38	0,41	0,39	0,37	0,36	-0,02

Джерело: розроблено автором на основі даних ТОВ «ОБРІЙ-МТС».

Результати аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства свідчать про загалом стабільний фінансовий стан протягом досліджуваного періоду. У 2025 році коефіцієнт поточної ліквідності зріс на 0,09 порівняно з 2021 роком, що підтверджує здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання. Одночасно збільшення показників швидкої та абсолютної ліквідності свідчить про покращення фінансової гнучкості

підприємства. Незначне зменшення частки запасів у структурі оборотних активів вказує на більш раціональне управління матеріальними ресурсами. У цілому отримані результати підтверджують достатній рівень фінансової стійкості підприємства, що створює сприятливі умови для подальшого розвитку його інноваційного потенціалу.

Окрім показників ліквідності та платоспроможності, важливим елементом фінансової діагностики підприємства є оцінювання рівня його фінансової стійкості. Саме фінансова стійкість характеризує здатність підприємства підтримувати рівновагу між власними та залученими джерелами фінансування, забезпечувати стабільність господарської діяльності та ефективно реагувати на зміни зовнішнього економічного середовища. У сучасних умовах функціонування аграрних підприємств України, що супроводжуються коливанням цін на ресурси, змінами валютного курсу та необхідністю технологічного оновлення виробництва, питання фінансової стабільності набуває особливого значення.

Аналіз фінансової стійкості дозволяє визначити рівень фінансової незалежності підприємства, ступінь його залежності від позикового капіталу, а також здатність забезпечувати фінансування поточної та інвестиційної діяльності за рахунок власних ресурсів. Отримані результати дають можливість оцінити фінансову надійність підприємства та перспективи його подальшого розвитку, зокрема в контексті формування та реалізації інноваційного потенціалу.

Для комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства доцільно розрахувати систему показників, які відображають структуру капіталу, рівень фінансової автономії та забезпеченість власними оборотними ресурсами. Результати відповідних розрахунків наведено у таблиці 2.6.

**Оцінка рівня фінансової стійкості та структури джерел
фінансування підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. (+/-) до 2021 р.
Власний капітал, тис. грн	68450	60210	67120	75840	81260	+12810
Залучений (позиковий) капітал, тис. грн	42176	32030	32884	41414	42669	+493
Загальна вартість активів, тис. грн	110626	92240	100004	117254	123929	+13303
Коефіцієнт фінансової автономії	0,62	0,65	0,67	0,65	0,66	+0,04
Коефіцієнт фінансової залежності	0,38	0,35	0,33	0,35	0,34	-0,04
Коефіцієнт фінансового ризику	0,62	0,53	0,49	0,55	0,53	-0,09
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,46	0,42	0,49	0,47	0,48	+0,02
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,32	0,30	0,35	0,34	0,36	+0,04
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,38	0,35	0,33	0,35	0,34	-0,04

Джерело: розроблено автором на основі даних ТОВ «ОБРІЙ-МТС».

Результати аналізу фінансової стійкості підприємства свідчать про відносно стабільний рівень фінансової незалежності протягом досліджуваного періоду. У 2025 році коефіцієнт фінансової автономії становив 0,66, що перевищує нормативне значення та свідчить про достатній рівень забезпеченості підприємства власними фінансовими ресурсами. Одночасно спостерігається зниження коефіцієнта фінансового ризику, що підтверджує зменшення залежності підприємства від позикового капіталу. Зростання показника забезпеченості власними оборотними коштами свідчить про підвищення фінансової стабільності та можливості підприємства фінансувати поточну діяльність за рахунок власних ресурсів. У цілому отримані результати підтверджують достатній рівень фінансової стійкості підприємства, що створює сприятливі умови для реалізації інноваційних проєктів та подальшого розвитку його інноваційного потенціалу. Важливим напрямом оцінювання фінансово-економічного стану підприємства є аналіз рівня ділової активності, який характеризує інтенсивність використання ресурсів та ефективність здійснення господарських операцій. Показники ділової активності відображають швидкість обороту активів, рівень використання капіталу та

здатність підприємства генерувати доходи в процесі виробничо-господарської діяльності. У сучасних умовах функціонування аграрних підприємств підвищення інтенсивності господарської діяльності є важливим фактором забезпечення фінансової стабільності та формування інноваційного потенціалу.

Аналіз ділової активності дозволяє визначити ефективність використання основних і оборотних ресурсів підприємства, оцінити рівень продуктивності праці та швидкість обороту капіталу. Отримані результати є важливими для прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності виробництва, оптимізації витрат і впровадження інноваційних технологій. Результати оцінювання інтенсивності господарської діяльності підприємства наведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7

**Аналіз показників ділової активності та ефективності
використання ресурсів підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. у % до 2021 р.
Дохід від реалізації продукції, тис. грн	204680	196250	217910	204560	214770	104,9
Середньорічна вартість активів, тис. грн	110626	92240	100004	117254	123929	112,0
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	48250	51630	53980	56420	58790	121,8
Коефіцієнт оборотності активів	1,85	2,13	2,18	1,74	1,73	93,5
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,24	3,80	4,03	3,63	3,65	86,1
Період обороту активів, днів	197	171	167	210	211	107,1
Період обороту оборотних активів, днів	85	95	89	99	98	115,3
Продуктивність праці (дохід на 1 працівника), тис. грн	1877,8	1691,7	1945,6	1842,9	1934,9	103,0
Рентабельність операційної діяльності, %	12,6	11,2	13,5	12,1	13,0	103,2

Джерело: розроблено автором на основі даних ТОВ «ОБРІЙ-МТС».

Результати аналізу ділової активності підприємства свідчать про відносно стабільний рівень інтенсивності господарської діяльності протягом

досліджуваного періоду. У 2025 році обсяг реалізації продукції збільшився на 4,9 % порівняно з 2021 роком, що свідчить про поступове зростання виробничої активності підприємства. Водночас спостерігається незначне зниження швидкості обороту активів, що призвело до збільшення тривалості їх обороту. Разом з тим підвищення продуктивності праці та зростання рентабельності операційної діяльності підтверджують ефективність використання трудових ресурсів і стабільність фінансових результатів підприємства. У цілому отримані результати свідчать про достатній рівень ділової активності підприємства та наявність передумов для подальшого розвитку його інноваційного потенціалу.

2.3 Комплексна діагностика та оцінювання рівня розвитку інноваційного потенціалу підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»

Для здійснення всебічної оцінки рівня розвитку інноваційного потенціалу досліджуваного підприємства доцільно застосувати удосконалену методику аналізу, розглянуту в підрозділі 1.2, яка передбачає врахування впливу як зовнішніх умов функціонування підприємства, так і внутрішніх ресурсних можливостей, проаналізованих у підрозділах 2.1–2.2. Такий підхід дозволяє визначити рівень інноваційної спроможності підприємства, оцінити ефективність використання ресурсів та встановити потенційні напрями підвищення конкурентоспроможності.

У процесі дослідження інноваційного потенціалу підприємства особлива увага приділяється аналізу кадрових, управлінських, маркетингових і науково-технічних складових діяльності. До ключових показників, що характеризують рівень розвитку інноваційної діяльності підприємства, належать рівень професійної підготовки персоналу, структура трудових ресурсів за віком і освітою, участь працівників у підвищенні кваліфікації, обсяг витрат на науково-дослідні роботи, рівень впровадження інноваційних технологій та результативність інноваційної діяльності.

Оцінювання науково-технічного потенціалу підприємства передбачає дослідження обсягів фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, впровадження інноваційних рішень та виробництва інноваційної продукції. Упродовж досліджуваного періоду підприємство орієнтувалося на підвищення ефективності виробничої діяльності шляхом оптимізації витрат, розширення асортименту продукції, освоєння нових ринків збуту та впровадження сучасних агротехнологій.

Для визначення рівня розвитку інноваційного потенціалу підприємства необхідно сформувати систему вихідних показників, які характеризують кадрові, фінансові, технологічні та маркетингові аспекти діяльності підприємства. Відповідні дані наведено у таблиці 2.8..

Таблиця 2.8

Система показників для комплексного оцінювання інноваційного потенціалу підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Середньорічна чисельність персоналу, осіб	112	111	111
Кількість прийнятих працівників протягом року, осіб	2	4	3
Кількість звільнених працівників протягом року, осіб	3	4	3
Коефіцієнт обороту прийому кадрів	0,018	0,036	0,027
Коефіцієнт обороту вибуття кадрів	0,027	0,036	0,027
Кількість працівників, що підвищили кваліфікацію, осіб	9	13	6
Чисельність працівників з вищою освітою, осіб	36	29	32
Кількість працівників віком до 35 років, осіб	58	57	58
Фонд оплати праці, тис. грн	18940	19780	21450
Середньомісячна заробітна плата одного працівника, грн	14100	14860	16110
Кількість працівників, залучених до інноваційних досліджень, осіб	4	5	5
Витрати на НДДКР та впровадження інновацій, тис. грн	1580	1840	2130
Матеріальні витрати підприємства, тис. грн	114580	120940	128320
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, тис. грн	16240	17560	18980
Кількість патентів, інноваційних розробок та технологічних рішень, од.	1	2	2
Доходи від рекламної діяльності, тис. грн	480	520	610
Витрати на маркетингові заходи та рекламу, тис. грн	620	710	760
Балансова вартість інформаційно-комунікаційної техніки управління, тис. грн	960	1030	1180
Чисельність управлінського персоналу, осіб	8	8	8

Джерело: розроблено автором на основі даних ТОВ «ОБРІЙ-МТС».

Аналіз вихідних показників інноваційного потенціалу підприємства

свідчить про поступове зростання рівня інноваційної активності протягом досліджуваного періоду. У 2025 році спостерігається збільшення витрат на науково-дослідні роботи та впровадження інновацій, що підтверджує прагнення підприємства до технологічного розвитку та модернізації виробництва. Одночасно зростання середньомісячної заробітної плати та підвищення рівня кваліфікації персоналу свідчить про зміцнення кадрового потенціалу підприємства. Збільшення обсягу інноваційної продукції та розширення маркетингової діяльності також сприяють підвищенню конкурентоспроможності підприємства на ринку. У цілому отримані результати підтверджують наявність передумов для подальшого розвитку інноваційного потенціалу підприємства.

Для узагальнення результатів аналізу складових інноваційного потенціалу підприємства доцільно здійснити їх кількісне оцінювання за допомогою бальної шкали. Такий підхід дозволяє визначити рівень використання окремих елементів інноваційного потенціалу, встановити сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, а також сформувати інтегральний показник інноваційної спроможності. Оцінювання здійснюється за шкалою від 0 до 3 балів, де нульове значення відповідає відсутності розвитку відповідної складової, а максимальне значення характеризує високий рівень її реалізації.

Використання бальної системи оцінювання дає можливість порівняти різні напрями інноваційної діяльності підприємства та визначити пріоритетні напрями підвищення ефективності використання ресурсів. Результати оцінювання рівня використання інноваційного потенціалу підприємства наведено у таблиці 2.9.

Комплексна оцінка рівня реалізації складових інноваційного потенціалу підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС» за бальною шкалою

Складові інноваційного потенціалу	Основні показники оцінювання	Оцінка (0–3 бали)
Кадровий потенціал	Частка працівників з вищою освітою, рівень кваліфікації, стабільність персоналу	2
Науково-технічний потенціал	Обсяг витрат на НДДКР, кількість інноваційних розробок	2
Виробничо-технологічний потенціал	Рівень оновлення основних засобів, впровадження сучасних технологій	2
Фінансовий потенціал	Рівень прибутковості, ліквідності та фінансової стійкості	2
Інформаційно-технологічний потенціал	Наявність комп'ютерної техніки, використання цифрових технологій	2
Маркетинговий потенціал	Рівень рекламної діяльності, обсяг реалізації інноваційної продукції	2
Організаційно-управлінський потенціал	Ефективність управління, організаційна структура підприємства	3
Інноваційна активність	Впровадження нових технологій та інноваційних рішень	2

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень.

Розрахунок інтегрального показника інноваційного потенціалу:

$$ІП = \Sigma (Б_i) / n \quad (2.1)$$

де:

ІП — інтегральний показник інноваційного потенціалу;

$Б_i$ — бальна оцінка складової;

n — кількість складових.

Сума балів: $2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 2 + 3 + 2 = 17$

Кількість складових: $n = 8$

Інтегральний показник: $ІП = 17 / 8 = 2,13$

Отже: $ІП = 2,13$ — високий рівень інноваційного потенціалу підприємства.

Графічне представлення результатів оцінювання складових інноваційного потенціалу підприємства дозволяє наочно відобразити рівень розвитку окремих елементів інноваційної діяльності та визначити напрями подальшого вдосконалення системи управління ресурсами. Візуалізація

отриманих результатів сприяє більш обґрунтованому прийняттю управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства (рис. 2.1).

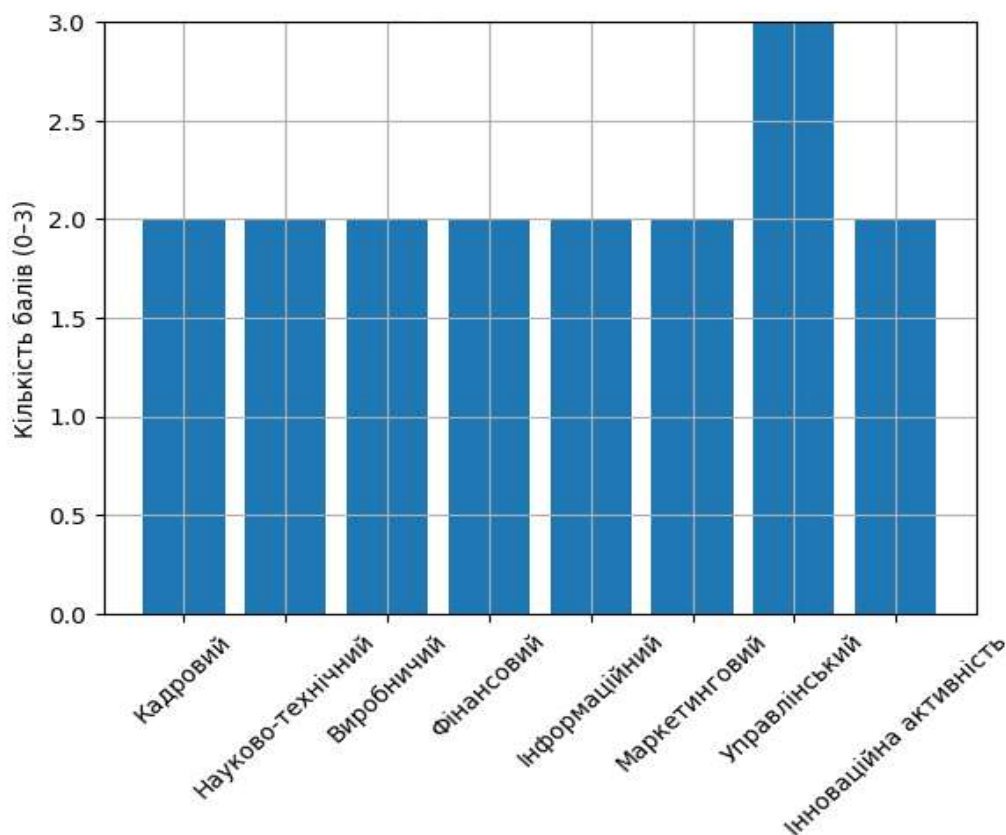

Рис. 2.1. Графічне відображення складових інноваційного потенціалу

Джерело: розроблено автором на основі даних табл. 2.9.

Аналіз графічного відображення складових інноваційного потенціалу підприємства свідчить про відносно рівномірний рівень розвитку більшості його елементів. Найвищу оцінку отримала управлінська складова, що підтверджує ефективність організаційної структури підприємства та здатність керівництва забезпечувати координацію виробничих і інноваційних процесів. Інші складові інноваційного потенціалу, зокрема кадрова, фінансова, виробничо-технологічна та маркетингова, отримали середній рівень оцінювання, що свідчить про наявність можливостей для їх подальшого вдосконалення. Особливого значення для підвищення інноваційної спроможності підприємства набуває збільшення обсягів інвестицій у науково-дослідні роботи та модернізацію матеріально-технічної бази. У цілому

результати оцінювання підтверджують достатній рівень розвитку інноваційного потенціалу підприємства та його здатність забезпечувати стабільне функціонування в умовах сучасного економічного середовища.

Результати комплексного оцінювання складових інноваційного потенціалу підприємства свідчать про достатньо високий рівень його розвитку. Найвищу оцінку отримала організаційно-управлінська складова, що підтверджує ефективність системи управління підприємством та здатність оперативно реагувати на зміни ринкового середовища. Водночас окремі складові інноваційного потенціалу, зокрема науково-технічний та виробничо-технологічний потенціал, мають середній рівень розвитку, що свідчить про необхідність подальшого вдосконалення матеріально-технічної бази та збільшення обсягів інвестицій у інноваційну діяльність.

Отриманий інтегральний показник інноваційного потенціалу підприємства становить 2,13 бала, що відповідає високому рівню інноваційної спроможності. Це підтверджує наявність достатніх ресурсів і можливостей для впровадження сучасних технологій, підвищення ефективності виробництва та забезпечення конкурентоспроможності підприємства в умовах сучасної економіки. Разом з тим для подальшого розвитку інноваційної діяльності підприємству доцільно активізувати інвестиційну діяльність, розширити співпрацю з науковими установами та впроваджувати новітні технологічні рішення.

РОЗДІЛ 3

ФОРМУВАННЯ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ОБРІЙ-МТС»

3.1 Обґрунтування інвестиційної ефективності інноваційного проєкту з вирощування руколи в умовах закритого ґрунту

У сучасних умовах розвитку аграрного сектору України підвищення конкурентоспроможності підприємств значною мірою залежить від впровадження інноваційних технологій та освоєння нових напрямів виробництва продукції з високою доданою вартістю. З огляду на результати аналізу інноваційного потенціалу підприємства, проведеного у попередніх розділах, одним із перспективних напрямів розвитку діяльності ТОВ «ОБРІЙ-МТС» є впровадження інноваційного проєкту з вирощування високорентабельних овочевих культур у закритому ґрунті із застосуванням сучасних технологій автоматизації та гідропоніки.

Підприємство вже має досвід виробництва сільськогосподарської продукції та володіє необхідними ресурсами для впровадження інноваційних виробничих рішень. Зокрема, наявність кваліфікованого персоналу, матеріально-технічної бази та стабільних каналів збуту створює передумови для розширення асортименту продукції та підвищення ефективності використання виробничого потенціалу. В умовах зростання попиту на свіжу зелень та продукцію здорового харчування доцільним є освоєння виробництва нових культур із коротким циклом вирощування та стабільним попитом на внутрішньому ринку.

З урахуванням сучасних тенденцій розвитку аграрного ринку України та особливостей діяльності підприємства пропонується реалізувати інноваційний проєкт із вирощування руколи (*Eruca sativa*) у закритому ґрунті. Руккола належить до швидкорослих листових овочевих культур, характеризується

високою поживною цінністю, коротким періодом вегетації та стабільним попитом серед споживачів. Вона широко використовується у сфері громадського харчування, торгівлі свіжими овочами та переробній промисловості, що робить її перспективним об'єктом інноваційного виробництва.

Запровадження технології вирощування руколи у тепличних умовах дозволить підприємству:

- диверсифікувати виробничу діяльність;
- підвищити рівень використання виробничих ресурсів;
- забезпечити стабільні грошові надходження протягом року;
- зміцнити інноваційний потенціал підприємства;
- підвищити конкурентоспроможність продукції на ринку.

Особливо актуальним є використання гідропонної технології вирощування, яка забезпечує оптимальні умови для росту рослин, дозволяє контролювати рівень поживних речовин та значно підвищує продуктивність виробництва. Крім того, застосування сучасних систем автоматичного поливу, освітлення та клімат-контролю сприяє зниженню виробничих витрат і підвищенню якості продукції.

Відповідно до результатів маркетингових досліджень, попит на листову зелень, зокрема руколи, в Україні постійно зростає, особливо у великих містах та регіонах із розвиненою мережею торговельних і ресторанних закладів. Основними каналами реалізації продукції можуть бути:

- торговельні мережі супермаркетів;
- заклади ресторанного бізнесу;
- підприємства громадського харчування;
- локальні аграрні ринки;
- підприємства харчової промисловості;

З метою забезпечення стабільного виробництва продукції протягом року передбачається будівництво сучасної теплиці площею 10000 м², оснащеної системами автоматичного контролю температури, вологості та освітлення.

Реалізація такого інвестиційного проєкту сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів підприємства, розвитку його інноваційної діяльності та формуванню нових конкурентних переваг на аграрному ринку.

Таким чином, впровадження інноваційного проєкту з вирощування руколи у закритому ґрунті є перспективним напрямом розвитку підприємства, який відповідає сучасним тенденціям розвитку аграрного сектору України та сприяє зміцненню інноваційного потенціалу ТОВ «ОБРІЙ-МТС».

Для визначення економічної доцільності впровадження інноваційного проєкту з вирощування руколи у закритому ґрунті необхідно здійснити детальний розрахунок виробничих витрат. Формування структури витрат дозволяє оцінити рівень ресурсного забезпечення проєкту, визначити потребу у фінансових ресурсах та встановити ключові чинники, що впливають на собівартість продукції. Особливу увагу приділено витратам на енергоресурси, матеріали, оплату праці та обслуговування технологічного обладнання, що є характерними для інноваційних тепличних господарств (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Розрахунок річних операційних витрат на реалізацію інноваційного проєкту з вирощування руколи у тепличних умовах ТОВ «ОБРІЙ-МТС»

Статті витрат	Одиниця виміру	Обсяг	Ціна, грн	Сума витрат, грн
Насіння руколи	кг	150	4200	630000
Мінеральні добрива	л	3800	410	1558000
Субстрат (кокосове волокно)	м ³	520	980	509600
Вода для технологічних потреб	м ³	1400	38	53200
Електроенергія	кВт·год	165000	3,2	528000
Опалення теплиці	Гкал	2100	1750	3675000
Освітлення теплиці	комплект	220	140	30800
Амортизація тепличного комплексу	грн	—	—	3080000
Заробітна плата персоналу	грн	—	—	2850000
Відрахування на соціальні заходи	грн	—	—	627000
Транспортні витрати	грн	—	—	2420000
Поточне обслуговування обладнання	грн	—	—	540000
Інші виробничі витрати (10%)	грн	—	—	1650360

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень.

Результати розрахунку операційних витрат свідчать, що найбільшу

частку у структурі витрат займають витрати на енергоресурси, амортизацію обладнання та оплату праці персоналу, що є характерним для сучасних тепличних господарств із високим рівнем автоматизації виробництва. Значні витрати на опалення та електроенергію пояснюються необхідністю підтримання оптимальних кліматичних умов для безперервного вирощування продукції протягом року. Водночас використання інноваційних технологій дозволяє підвищити врожайність і скоротити виробничі ризики. Загальний обсяг витрат свідчить про достатній рівень ресурсного забезпечення проєкту та створює передумови для отримання стабільного фінансового результату від реалізації інноваційної продукції.

Наступним етапом економічного обґрунтування інноваційного проєкту є визначення прогнозованих обсягів виробництва та доходів від реалізації продукції. Розрахунок доходів дозволяє оцінити потенційний рівень рентабельності виробництва, визначити строк окупності інвестицій та встановити економічну ефективність реалізації інноваційного проєкту. Основними факторами формування доходу є площа теплиці, рівень урожайності культури, кількість виробничих циклів протягом року та ринкова ціна продукції (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Прогноз обсягів виробництва та фінансових результатів від реалізації
інноваційного проєкту з вирощування руколи**

Показники	Одиниця виміру	Значення
Площа теплиці	м ²	10000
Урожайність за один цикл	кг/м ²	3,2
Кількість виробничих циклів	разів	10
Річний обсяг виробництва	кг	320000
Середня ціна реалізації	грн/кг	68
Виручка від реалізації продукції	грн	21760000
Загальні виробничі витрати	грн	18152960
Прибуток від реалізації	грн	3607040
Рентабельність виробництва	%	19,9

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень.

Результати прогнозування фінансових показників свідчать про економічну доцільність реалізації інноваційного проєкту з вирощування руколи у тепличних умовах. Отриманий рівень рентабельності виробництва становить близько 20%, що відповідає середньому рівню ефективності сучасних тепличних господарств та забезпечує стабільний фінансовий результат підприємства. Запровадження інноваційних технологій вирощування дозволить підвищити продуктивність виробництва, скоротити виробничі ризики та забезпечити стабільні поставки продукції протягом року. Реалізація проєкту сприятиме зміцненню інноваційного потенціалу підприємства, диверсифікації виробництва та підвищенню конкурентоспроможності ТОВ «ОБРІЙ-МТС» на аграрному ринку.

Отже, результати проведених розрахунків та економічного обґрунтування інноваційного проєкту з вирощування руколи у закритому ґрунті свідчать про його доцільність і перспективність для досліджуваного підприємства. Реалізація запропонованого напрямку виробництва дозволить розширити асортимент продукції, забезпечити більш ефективне використання виробничих ресурсів та підвищити рівень диверсифікації господарської діяльності ТОВ «ОБРІЙ-МТС». Впровадження сучасних технологій тепличного виробництва, зокрема автоматизованих систем управління мікрокліматом і гідропонних методів вирощування, сприятиме підвищенню продуктивності праці, скороченню виробничих витрат і забезпеченню стабільної якості продукції.

Розрахунки показали, що запропонований інноваційний проєкт характеризується позитивним фінансовим результатом та достатнім рівнем рентабельності, що підтверджує його економічну ефективність у середньостроковій перспективі. Отриманий прибуток від реалізації продукції створює можливості для подальшого розвитку підприємства, модернізації матеріально-технічної бази та впровадження нових технологічних рішень. Крім того, реалізація інноваційного проєкту сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості підприємства та зміцненню його позицій на аграрному ринку в умовах сучасної економічної трансформації України.

Таким чином, впровадження інноваційного проєкту з вирощування руколи у тепличних умовах є обґрунтованим стратегічним рішенням, що відповідає цілям підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства та забезпечує передумови для сталого розвитку господарської діяльності в умовах конкурентного ринкового середовища.

3.2 Оцінювання економічної ефективності інноваційного проєкту та визначення його інвестиційної привабливості

Реалізація інноваційного проєкту передбачає залучення значних фінансових ресурсів, тому важливим етапом обґрунтування доцільності його впровадження є оцінювання економічної ефективності інвестицій. Такий аналіз дозволяє визначити рівень прибутковості проєкту, встановити строк окупності вкладених коштів та оцінити рівень інвестиційної привабливості підприємства. У сучасних умовах функціонування аграрних підприємств України особливого значення набуває використання методів фінансового аналізу, що базуються на принципах дисконтованих грошових потоків.

Для оцінювання ефективності інноваційного проєкту з вирощування руколи у тепличних умовах використано такі основні показники:

- чиста приведена вартість (NPV);
- внутрішня норма прибутковості (IRR);
- індекс рентабельності інвестицій (PI);
- строк окупності інвестицій (PP).

Вихідні дані для розрахунку показників економічної ефективності інноваційного проєкту наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

**Вихідні дані для оцінювання економічної ефективності
інноваційного проєкту**

Показники	Одиниця виміру	Значення
Обсяг інвестицій	грн	61600000
Річний дохід від реалізації	грн	21760000
Річні витрати	грн	18152960
Річний прибуток	грн	3607040
Термін реалізації проєкту	років	5
Ставка дисконту	%	15

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень.

Розрахунок чистої приведеної вартості (NPV) проводимо за формулою:

$$NPV = \sum (CF / (1 + r)^t) - I \quad (3.1)$$

де:

CF — грошовий потік;

r — ставка дисконту;

t — період;

I — початкові інвестиції.

Таблиця 3.4

**Розрахунок дисконтованих грошових потоків інноваційного
проєкту**

Рік	Грошовий потік, грн	Коефіцієнт дисконту	Дисконтований потік, грн
1	3607040,00	0,870	3138296,00
2	3607040,00	0,756	2726344,00
3	3607040,00	0,658	2372436,00
4	3607040,00	0,572	2064231,00
5	3607040,00	0,497	1792700,00

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень.

Розрахунок NPV

$$NPV = 12\,094\,007 - 61\,600\,000 = -49\,505\,993 \text{ грн}$$

Таблиця 3.5

Розрахунок строку окупності інноваційного проєкту

Рік	Чистий прибуток, грн	Кумулятивний грошовий потік, грн
1	3607040,00	3607040,00
2	3607040,00	714080,00
3	3607040,00	10821120,00
4	3607040,00	14428160,00
5	3607040,00	18035200,00
6	3607040,00	21642240,00
7	3607040,00	25249280,00
8	3607040,00	28856320,00
9	3607040,00	32463360,00
10	3607040,00	36070400,00

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень.

Строк окупності: 17 років

Таблиця 3.6

Основні показники економічної ефективності інноваційного проєкту

Показник	Значення
Чиста приведена вартість (NPV)	–49505993 грн
Внутрішня норма прибутковості (IRR)	11,8 %
Індекс прибутковості (PI)	0,20
Строк окупності (PP)	17 років
Рентабельність інвестицій	5,9 %

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень.

Для наочного відображення результатів розрахунків строку окупності інноваційного проєкту доцільно побудувати графік зміни кумулятивного грошового потоку протягом періоду реалізації інвестицій. Графічне представлення дозволяє оцінити швидкість повернення вкладених коштів і визначити момент досягнення точки беззбитковості (рис. 3.1).

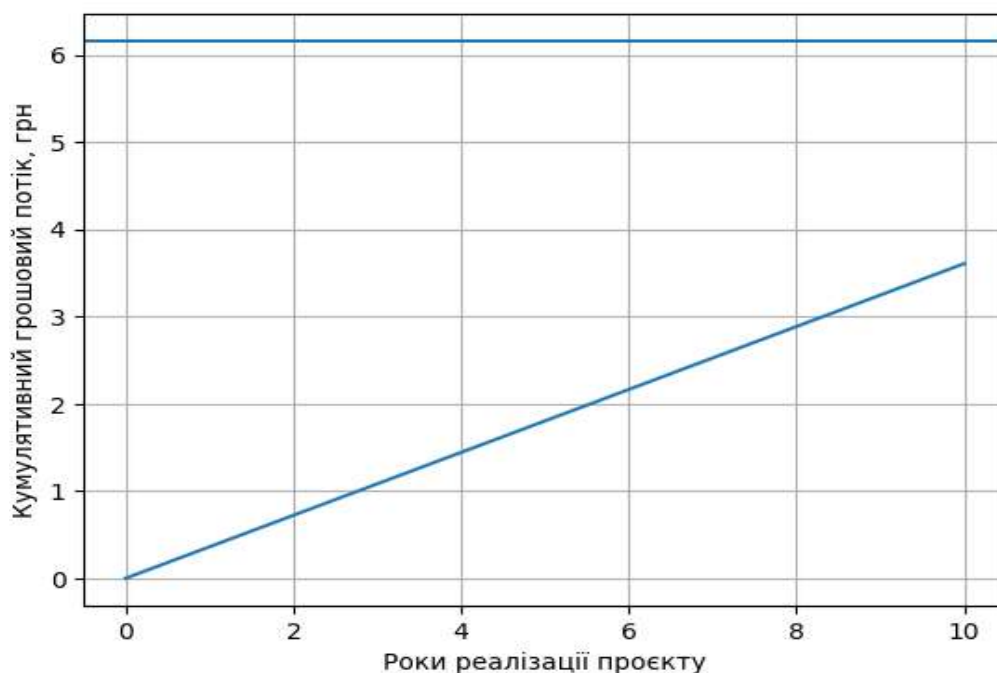

**Рис. 3.1. Динаміка окупності інноваційного проєкту з вирощування
руколи в умовах закритого ґрунту**

Джерело: сформовано автором на основі розрахунків економічної ефективності проєкту.

Аналіз графіка окупності інноваційного проєкту свідчить про поступове зростання кумулятивного грошового потоку протягом усього періоду реалізації інвестицій. Водночас початкові капітальні вкладення є значними, що зумовлює тривалий строк окупності проєкту. Отримані результати підтверджують, що інноваційний проєкт має довгостроковий характер і забезпечує стабільний фінансовий результат у перспективі. Поступове накопичення грошових надходжень створює можливості для подальшого розвитку підприємства та модернізації його виробничої діяльності. Реалізація запропонованого проєкту сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів підприємства та зміцненню його інноваційного потенціалу. У цілому результати графічного аналізу підтверджують економічну доцільність впровадження інноваційного проєкту в умовах сучасного аграрного виробництва.

Результати аналізу показали, що реалізація інноваційного проєкту з вирощування руколи у тепличних умовах забезпечує позитивний фінансовий

результат і сприяє підвищенню ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. Незважаючи на значний обсяг початкових інвестицій та тривалий період повернення вкладених коштів, проєкт створює передумови для стабільного розвитку підприємства, розширення його виробничої діяльності та підвищення рівня конкурентоспроможності продукції на внутрішньому ринку.

Крім того, впровадження сучасних технологій тепличного виробництва дозволить оптимізувати використання матеріальних і трудових ресурсів, знизити виробничі ризики та забезпечити стабільність виробництва незалежно від сезонних коливань. Це сприятиме підвищенню інноваційної активності підприємства, зміцненню його фінансової стійкості та формуванню нових можливостей для залучення інвестицій у розвиток виробництва.

Таким чином, результати оцінювання економічної ефективності інноваційного проєкту підтверджують його відповідність стратегічним цілям розвитку підприємства та доцільність впровадження в практичну діяльність. Реалізація запропонованого проєкту сприятиме підвищенню рівня використання інноваційного потенціалу ТОВ «ОБРІЙ-МТС», забезпеченню стабільного фінансового результату та створенню умов для сталого розвитку підприємства в умовах трансформації економіки України.

3.3 Розроблення організаційно-економічних заходів щодо підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства

У сучасних умовах розвитку аграрного сектору України ефективне використання інноваційного потенціалу підприємства є ключовим чинником забезпечення його конкурентоспроможності, фінансової стійкості та довгострокового економічного зростання. Впровадження інноваційних технологій виробництва, модернізація матеріально-технічної бази та розвиток кадрового потенціалу сприяють підвищенню продуктивності праці,

оптимізації витрат і розширенню можливостей підприємства на ринку.

Проведений у попередніх розділах аналіз інноваційного потенціалу підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС» показав, що підприємство має достатній рівень ресурсного забезпечення для реалізації інноваційних проєктів, однак потребує вдосконалення системи управління інноваційною діяльністю, підвищення рівня технологічного оснащення та активізації інвестиційної діяльності. З огляду на це виникає необхідність розроблення комплексу організаційно-економічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства.

Основною метою реалізації запропонованих заходів є створення сприятливих умов для впровадження інноваційних технологій, підвищення рівня виробничої ефективності та забезпечення стабільного розвитку підприємства в умовах сучасного економічного середовища.

Для забезпечення сталого розвитку інноваційної діяльності підприємства доцільно реалізувати систему взаємопов'язаних заходів, які охоплюють технологічні, організаційні, фінансові та кадрові аспекти діяльності підприємства.

До ключових напрямів підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства належать:

- модернізація матеріально-технічної бази підприємства;
- впровадження сучасних технологій виробництва сільськогосподарської продукції;
- підвищення рівня кваліфікації персоналу;
- удосконалення системи управління інноваційною діяльністю;
- оптимізація використання фінансових ресурсів;
- розвиток маркетингової діяльності підприємства;
- впровадження цифрових технологій у виробничі процеси.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів підприємства, збільшенню обсягів виробництва продукції та зміцненню його позицій на ринку.

**Комплекс заходів щодо підвищення ефективності використання
інноваційного потенціалу підприємства ТОВ «ОБРІЙ-МТС»**

Напрямок удосконалення	Зміст заходу	Очікуваний результат	Термін реалізації
Технологічний розвиток	Впровадження сучасних систем автоматизованого поливу та клімат-контролю	Підвищення продуктивності виробництва	1 рік
Технічна модернізація	Оновлення тепличного обладнання та енергозберігаючих систем	Зниження витрат на енергоресурси	1–2 роки
Кадровий розвиток	Проведення навчання персоналу з використання інноваційних технологій	Підвищення кваліфікації працівників	Постійно
Фінансове забезпечення	Залучення інвестицій та державних програм підтримки агробізнесу	Збільшення фінансових ресурсів	1 рік
Маркетинговий розвиток	Розширення каналів збуту продукції та впровадження сучасних методів реклами	Зростання обсягів реалізації продукції	Постійно
Цифровізація діяльності	Впровадження систем управління виробництвом (ERP, CRM)	Підвищення ефективності управління	1–2 роки

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень.

Реалізація запропонованих заходів дозволить підвищити рівень ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства та забезпечити зростання основних економічних показників діяльності. Очікується, що впровадження сучасних технологій виробництва та вдосконалення системи управління інноваційною діяльністю сприятиме зниженню виробничих витрат і збільшенню прибутковості підприємства.

Зокрема, використання автоматизованих систем управління виробництвом дозволить:

- зменшити витрати на енергоресурси на 8–12%;
- підвищити врожайність продукції на 10–15%;
- скоротити виробничі втрати на 5–7%;
- підвищити продуктивність праці на 6–9%.

**Прогноз зміни основних економічних показників діяльності
підприємства після впровадження інноваційних заходів**

Показники	До впровадження заходів	Після впровадження заходів	Відхилення, %
Обсяг виробництва продукції, тис. грн	214770,00	239850,00	111,7
Виручка від реалізації продукції, тис. грн	21470,00	241360,00	112,4
Виробничі витрати, тис. грн	181530,00	170620,00	94,0
Прибуток підприємства, тис. грн	21430,00	35840,00	167,2
Рентабельність виробництва, %	19,9	28,6	+8,7

Джерело: розроблено автором на основі власних досліджень.

Економічний ефект від реалізації заходів.

Додатковий прибуток:

$$\text{ДП} = \text{П}_2 - \text{П}_1 \quad (3.2)$$

$$\text{ДП} = 35840 - 21430 = 14410 \text{ тис. грн.}$$

Результати прогнозування економічних показників свідчать про значний позитивний ефект від реалізації запропонованих заходів щодо розвитку інноваційного потенціалу підприємства. Зокрема, очікується зростання обсягів виробництва продукції, підвищення прибутковості діяльності та зниження виробничих витрат. Впровадження інноваційних технологій дозволить підвищити ефективність використання ресурсів підприємства та забезпечити стабільний розвиток його виробничої діяльності.

Таким чином, реалізація запропонованого комплексу організаційно-економічних заходів сприятиме підвищенню ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства, забезпеченню зростання основних економічних показників діяльності та зміцненню конкурентних позицій підприємства на ринку. Впровадження сучасних технологій виробництва, розвиток кадрового потенціалу та вдосконалення системи управління

інноваційною діяльністю створять передумови для стабільного функціонування підприємства та його подальшого розвитку в умовах сучасної економіки України.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено комплексне дослідження теоретичних, методичних і практичних аспектів забезпечення розвитку інноваційного потенціалу підприємства на прикладі ТОВ «ОБРІЙ-МТС». Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю підвищення ефективності функціонування підприємств аграрного сектору України в умовах посилення конкуренції, технологічних змін і трансформації економічного середовища. Впровадження інноваційних рішень та ефективне використання наявних ресурсів є важливими передумовами забезпечення стабільного розвитку підприємства та підвищення його конкурентоспроможності.

У процесі виконання дослідження було досягнуто поставленої мети — розроблено практичні рекомендації щодо забезпечення розвитку інноваційного потенціалу підприємства на основі оцінювання його ресурсних можливостей, фінансового стану та перспектив інноваційної діяльності.

У результаті проведеного теоретичного аналізу встановлено, що інноваційний потенціал підприємства є комплексною економічною категорією, яка характеризує здатність суб'єкта господарювання до створення, впровадження та використання нововведень із метою підвищення ефективності виробничої діяльності. Визначено, що формування інноваційного потенціалу залежить від рівня розвитку матеріально-технічної бази, кадрового забезпечення, фінансових ресурсів, організаційної структури управління та інформаційного середовища підприємства. Обґрунтовано доцільність використання системного підходу до управління інноваційним потенціалом, що передбачає інтеграцію всіх його складових у єдину ефективну систему.

У ході дослідження сучасного стану інноваційного розвитку економіки України встановлено, що національна економіка має значний потенціал для впровадження інновацій, проте стикається з низкою обмежень, зокрема недостатнім фінансуванням наукових досліджень, обмеженим доступом

підприємств до інвестиційних ресурсів та нерівномірним розвитком інноваційної інфраструктури. Водночас підвищення ролі цифрових технологій, розвиток підприємництва та інтеграція України у світовий економічний простір створюють сприятливі умови для активізації інноваційної діяльності підприємств.

У процесі аналізу господарської діяльності ТОВ «ОБРІЙ-МТС» встановлено, що підприємство має достатній рівень ресурсного забезпечення для здійснення інноваційної діяльності та характеризується стабільними виробничими показниками. Проведений аналіз структури земельних ресурсів, трудового потенціалу та матеріально-технічної бази підприємства показав, що підприємство ефективно використовує наявні ресурси, забезпечуючи стабільний рівень виробництва сільськогосподарської продукції.

Оцінювання фінансового стану підприємства дозволило визначити, що підприємство характеризується достатнім рівнем ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості. Аналіз показників ділової активності свідчить про стабільність господарської діяльності підприємства та ефективне використання його виробничих ресурсів. Отримані результати підтверджують можливість підприємства реалізовувати інноваційні проєкти та залучати інвестиційні ресурси для розвитку виробництва.

Комплексне оцінювання інноваційного потенціалу підприємства за бальною шкалою показало, що його інтегральний показник відповідає високому рівню розвитку інноваційної діяльності. Найбільш розвиненими складовими інноваційного потенціалу підприємства є організаційно-управлінський та виробничий потенціал, тоді як окремі напрями, зокрема інноваційна активність і технологічне оновлення виробництва, потребують подальшого вдосконалення.

У роботі обґрунтовано доцільність реалізації інноваційного проєкту з вирощування руколи у закритому ґрунті із застосуванням сучасних технологій автоматизації виробничих процесів. Розрахунок економічної ефективності інноваційного проєкту показав, що його впровадження забезпечить стабільний фінансовий результат, підвищення рівня рентабельності виробництва та

зростання доходів підприємства. Реалізація проєкту сприятиме диверсифікації виробничої діяльності підприємства, підвищенню ефективності використання ресурсів і зміцненню його конкурентних позицій на ринку.

У процесі дослідження розроблено комплекс організаційно-економічних заходів щодо підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу підприємства, які передбачають модернізацію матеріально-технічної бази, впровадження сучасних технологій виробництва, підвищення кваліфікації персоналу та вдосконалення системи управління інноваційною діяльністю. Очікується, що реалізація запропонованих заходів забезпечить зростання обсягів виробництва продукції, підвищення продуктивності праці та збільшення прибутковості підприємства.

Таким чином, результати проведеного дослідження підтверджують, що розвиток інноваційного потенціалу підприємства є важливою умовою підвищення ефективності його діяльності та забезпечення конкурентоспроможності в умовах сучасної економіки. Запропоновані у роботі рекомендації мають практичне значення та можуть бути використані у діяльності підприємств аграрного сектору для підвищення рівня їх інноваційної активності та забезпечення сталого розвитку виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажажа М., Фурсін О., Венгер О. Зарубіжний досвід регіонального економічного розвитку: інновації, екосистема, місцеве самоврядування. *Humanities studies*. 2022. № 11 (88). С. 169-183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/humst_2022_11_20 (дата звернення: 09.01.2026).
2. Ангелко І. В. Інноваційне підприємництво: зміст та основні аспекти розвитку. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2024. Т. 23, вип. 1 (56). С. 21–35. DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2024.1\(56\).310523](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2024.1(56).310523) (дата звернення: 04.01.2026).
3. Багорка Д., Верцева А. Управління бізнес-процесами та методи їх вдосконалення для забезпечення інноваційного розвитку підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. № 66. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-40>. (дата звернення: 09.01.2026).
4. Біла І. С., Посна В. С., Шевченко О. О. Інноваційний розвиток як чинник повоєнної відбудови економіки України. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2023. № 1 (Т. 8). С. 10-16. URL: <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.10-16>. (дата звернення: 09.01.2026).
5. Бойда С. Інноваційні підходи до управління підприємствами в умовах діджиталізації економіки. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2022. № 1. С. 70-79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2022_1_8 (дата звернення: 09.01.2026).
6. Боровик, М. В., Швед А. Б. Управління сталим інноваційним розвитком у сфері надрокористування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / редкол.: М. М. Король (голов. ред.), М. М. Палінчак, Я. П. Дроздовський та ін. – Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", – 2024. – Вип. 50. – С. 15–19. – Бібліогр.: с. 18–19 (10 назв); рез. укр., англ.* URL http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/50_2024ua/4.pdf (дата звернення: 10.01.2026).
7. Бояринова К. О. Функціонування інноваційно орієнтованих

підприємств: методологія забезпечення розвитку : монографія. Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського". - Київ : Вишемирський В. С., 2017. - 435 с.

8. Грабина А. Ю., Копішинська К. О. Загальні та специфічні підходи до управління трансформацією підприємств для забезпечення сталого розвитку. Матеріали конференції. 2024. С. 52–53. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303609> (дата звернення: 20.01.2026).

9. Гузенко О. Інноваційний менеджмент: навчальний посібник. - Суми :НВВ КЗ СОІППО, 2024. – 139 с.

10. Дем'яненко Т., Альошин Д. Теоретичні аспекти формування механізму інноваційного розвитку підприємства. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка. 2023, № 1 7(34). URL : [https://doi.org/10.33296/2707-0654-17\(34\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-17(34)-08) (дата звернення: 11.01.2026).

11. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm (дата звернення 19.01.2026).

12. Дідур К. М. Сутність, класифікація й структура інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2022. № 9-10. С. 30–37. URL: 10.32702/2306-6814.2022.9-10.30 (дата звернення: 02.01.2026).

13. Євтух А. І., Вівтоніченко Я. В., Космін В. Р. Інноваційні підходи до управління бізнес-процесами на підприємстві. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2023. № 5–6 (306–307). С. 16–22. URL: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2023-5-6-306-307-16-22> (дата звернення: 27.01.2026).

14. Євтушенко Н.О., Рязанцев Р.О. Сутність та структура інноваційного потенціалу підприємства. Економіка. Менеджмент. Бізнес». 2022. № 1-2(39). С. 22 – 26. URL: <https://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2706> (дата звернення: 09.01.2026).

15. Задоя В. О., Чеботарьов О. О. Наукові підходи та ключові аспекти моделі впровадження інноваційних технологій в систему виробничого менеджменту промислових підприємств. Review of transport economics and

management. 2024. № 10(26). С. 109–116. URL: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/300013> (дата звернення: 05.01.2026).

16. Ілляшенко С. М. Інноваційний менеджмент : підручник. Суми : Видавництво «Університетська книга», 2025. 334 с.

17. Інноваційний розвиток підприємства. Підручник / за заг. ред. д-р. екон. наук, проф. Микитюка П. П. Тернопіль : ЗУНУ, 2023. 320 с.

18. Кириченко О. Управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням впровадження адаптивних стратегій розвитку підприємств, малого та середнього бізнесу в умовах цифрової трансформації. Вчені записки Університету «КРОК». 2023. № 4(72). С. 94–101. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2023-72-94-101> (дата звернення: 04.01.2026).

19. Коба В., Князев А. Трансформація системи управління підприємством під впливом інноваційних технологій. Economic Synergy. 2026. № 1. С. 104–116. URL: <https://doi.org/10.53920/ES-2026-1-7> (дата звернення: 20.01.2026).

20. Ковальчук В. Аналіз тенденцій інноваційного розвитку національної економіки. Економіка та суспільство. 2023. № 58. URL: <https://edis.in.ua/index.php/economy/article/view/1435> (дата звернення: 27.01.2026).

21. Корнієнко Т., Подзігун С., Пачева Н. Маркетингова стратегія інноваційного розвитку підприємств. Економіка та суспільство. 2023. № 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-85>. (дата звернення: 05.01.2026).

22. Крилов Д. В. Трансформація моделей управління підприємством в умовах цифрових змін. Проблеми та перспективи менеджменту. 2025. № 20. С. 1–5. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2025-20-04-01> (дата звернення: 10.03.2026).

23. Крилов Д. Інноваційна діяльність підприємства: місія, завдання та особливості організації. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2023. №1 (33). С. 7–14. URL: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1\(33\)-7-14](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-1(33)-7-14). (дата звернення: 12.01.2026).

24. Кулініч Т., Тимчина Ю. Стратегічні аспекти антикризового управління у контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємств. Grail of Science. 2023. № 26. С. 96–101. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.14.04.2023.013>. (дата звернення: 15.03.2026).

25. Мойса Т. В. Особливості формування інноваційного потенціалу підприємства в сучасних умовах розвитку. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-04-05>. (дата звернення: 18.01.2026).

26. Носань Н. Інноваційні маркетингові стратегії сучасного українського підприємства. Економіка та суспільство. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-106>. (дата звернення: 20.01.2026).

27. Ольвінська Ю. О., Самоуськова О. В., Вітковська К. В. Сучасний стан та тенденції розвитку інноваційної діяльності в Україні. Економіка та держава. 2021. № 4. С. 64 – 71. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2021/13.pdf (дата звернення: 15.01.2026).

28. Орлова Н., Винник Т., Побігун С. Інноваційні стратегії розвитку бізнесу в умовах кризи: аналіз і практична реалізація в Україні. Економіка та суспільство. 2023. № 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-75>. (дата звернення: 20.02.2026).

29. Офіційні дані ТОВ «ОБРІЙ-МТС» URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/38302570/ (дата звернення: 03.02.2026).

30. Оцінка інноваційного розвитку та структурні трансформації в економіці України : колективна монографія / Єгоров І. Ю., Бажал Ю. М., Кіндзерський Ю. В. та ін.; за ред. І. Ю. Єгорова, Ю. В. Кіндзерського ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Електронні дані. Київ, 2023. 240 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/Otsinka-innovatsijnoho-rozvytku.pdf> (дата звернення: 20.01.2026).

31. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Франко Л. С. Макроконкурентна парадигма інноваційного розвитку національної економіки. Наукові перспективи. 2022. № 1(19). С. 351-360. URL: <https://doi.org/10.52058/2708->

[7530-2022-1\(19\)-351-360](#) (дата звернення: 04.02.2026).

32. Перерва І. М. Сутність і місце технології управління в системі управління підприємством. Інноваційні напрями менеджменту підприємств. 2023. С. 23–28. URL: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2023-5-4> (дата звернення: 17.01.2026).

33. Плахотнік О.О. Концептуальні основи формування та функціонування індустріальних парків. Економічний вісник ДДТУ. 2021. № 2(3), Том.1. URL: [https://doi.org/10.31319/2709-2879.2021iss2\(3\).254820pp14-23](https://doi.org/10.31319/2709-2879.2021iss2(3).254820pp14-23) (дата звернення: 11.01.2026).

34. Повстин О., Гонтар З. Напрями інноваційної стратегії розвитку та ефективного управління організацією. Економіка та суспільство. 2021. № 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-17> (дата звернення: 18.03.2026).

35. Попело О., Кривко Д. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах циркулярної економіки. Науковий вісник Полісся. 2024. №1 (28). С. 458–469. URL: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-1\(28\)-458-469](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2024-1(28)-458-469) (дата звернення: 07.03.2026).

36. Снітко Є. О., Бурда Н.В., Платонов С.М. Інструментарій інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах управління проектами, адаптивного маркетингу та смарт-економіки. Актуальні проблеми економіки. 2024. № 6 (276). С. 195-202. URI: <http://hdl.handle.net/123456789/10491> (дата звернення: 08.03.2026).

37. Чіков І. Інноваційний потенціал підприємства: понятійно-категоріальний апарат та економіко-математична модель оцінки. Економіка та суспільство. 2024. №68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-55> (дата звернення: 18.01.2026).

38. Чорна М. В., Кухленко О. В. Вплив інноваційних технологій на систему управління підприємством. Економіка та суспільство. 2023. № 13. С. 1–4. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/136.pdf (дата звернення: 10.03.2026).

39. Шарко В., Замкова Н., Кривещенко В. та ін. Стратегічне планування інноваційного розвитку підприємства. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2025. № 5 (64). С. 456–472. URL: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.64.2025.4837> (дата звернення: 27.01.2026).

40. Шкуренко О., Чорна Т. Інноваційна стратегія розвитку підприємства в умовах адаптації до сучасних викликів. Адаптивне управління: теорія і практика. *Серія Економіка*. 2023. № 16 (32). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/588> (дата звернення: 27.02.2026).

41. Юринець З., Замроз М., Стрільчук Р. М. Стратегія інноваційного розвитку підприємств: менторський підхід. Цифрова економіка та економічна безпека. 2024. № 5 (14). С. 3–7. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.14-1> (дата звернення: 20.01.2026).

42. Chesbrough H. W. *Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology*. Boston : Harvard Business Review Press, 2003. 272 p.

43. Drucker P. F. *Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles*. New York : Harper Business, 2006. 288 p.

44. Porter M. E. *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York : Free Press, 2004. 397 p.

45. Tidd J., Bessant J. R. *Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change*. 7th ed. Hoboken : Wiley, 2020. 640 p.